

Sirkka Heinonen, Olli Hietanen ja Juho Ruotsalainen

MUSTAT JOUTSENET TURUN KULTTUURIPÄÄKAUPUNGISSA

27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen
Tulevaisuusklirikoiden raportti

TUTUeJULKAISUJA 13/2011

Sirkka Heinonen, professori

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

sirkka.heinonen@utu.fi

Olli Hietanen, kehitysjohtaja

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

olli.hietanen@utu.fi

Juho Ruotsalainen, projektitutkija

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

juho.ruotsalainen@utu.fi

Copyright © 2011 Kirjoittajat & Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun yliopisto

Kannen kuva © Sirkka Heinonen

Taitto Jenni Elo

ISBN 978-952-249-132-9

ISSN 1797-132

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Turun yliopisto

ElectroCity, Tykistökatu 4 B, 20520 TURKU

Postiosoite 20014 TURUN YLIOPISTO

Korkeavuorenkatu 25 A 2, 00130 HELSINKI

Pinninkatu 47, 33100 TAMPERE

Puh. (02) 333 9530

Faksi (02) 333 8686

ffrc.utu.fi

tutu-info@utu.fi, etunimi.sukunimi@utu.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	5
TIIVISTELMÄ.....	6
ABSTRACT	8
1. JOHDANTO	9
1.1. Tausta ja tavoitteet	9
1.2. Hankkeessa käytetyt menetit.....	9
<i>Mustat joutsenet</i>	9
<i>Tulevaisuuspyörä</i>	10
<i>PESTEC-taulukko</i>	11
<i>Tulevaisuustarina</i>	11
2. TULEVAISUUSKLINIKOIDEN TULOKSIEN TIIVISTELMÄT	13
2.1. Ensimmäinen Tulevaisuuskliniikka.....	13
<i>Kolmipäiväisen viikonlopun musta joutsen</i>	13
<i>”Kieltenvälisyyden” musta joutsen</i>	14
<i>Kulttuurijalanjäjen musta joutsen</i>	14
<i>Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin musta joutsen</i>	15
<i>Rauhoittumisen tarpeen musta joutsen</i>	15
2.2. Toinen Tulevaisuuskliniikka.....	15
<i>Logomosta tulee aidosti merkittävä keskus</i>	16
<i>Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous</i>	17
3. ENSIMMÄINEN TULEVAISUUSKLINIKKA.....	18
3.1. Tulevaisuusklinikan kulku	18
3.2. Kolmipäiväisen viikonlopun Tulevaisuuspyörä	20
3.3. Kolmipäiväisen viikonlopun tarina	23
3.4. ”Kieltenvälisyyden” tulevaisuuspyörä.....	24
3.5. ”Kieltenvälisyyden” tarina	26
3.6. Kulttuurijalanjäljen tulevaisuuspyörä.....	27
3.7. Kulttuurijalanjäljen tarina	29
3.8. Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin tulevaisuuspyörä.....	31
3.9. Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin tarina	32
3.10. Rauhoittumisen tarpeen tulevaisuuspyörä.....	33
3.11. Rauhoittumisen tarpeen tarina	35

4.	KYSELYN TULOKSET	37
5.	TOINEN TULEVAISUUSKLINIKKA.....	40
5.1.	Tulevaisuusklinikan kulku	40
5.2.	Mustan joutsenen "Logomosta tulee aidosti merkittävä keskus" Tulevaisuuspyörä.....	43
5.3.	Tulevaisuustarina "Liisa Ihmemaassa - Nurinnarin-maailma"	44
5.4.	Mustan joutsenen "Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous" Tulevaisuuspyörä	45
5.5.	Tulevaisuustarina "Turkulaissii 2021"	46
6.	YHTEENVETO	47
	LÄHTEET	50
	LIITE 1. OSALLISTUJAT	51
	LIITE 2. KUTSUT JA OHJELMAT	52
	LIITE 3. ENSIMMÄISESSÄ TULEVAISUUSKLINIKASSA PESTEC-TAULUKKON IDEOIDUT MUSTAT JOUTSENET	56
	LIITE 4. TOISESSA TULEVAISUUSKLINIKASSA ÄÄNESTETTÄVÄNÄ OLLEET MUSTAT JOUTSENET	59

ESIPUHE

Osana Turun kulttuuripääkaupunkivuoden arviointiohjelmaa pidetyt kaksi Turun Mustat Joutsenet – tulevaisuusklinikkaa tutkivat kulttuuripääkaupunkivuoteen liittyviä mahdollisia yllättäviä seurauksia. Mustien Joutsenten käsitettä ei aikaisemmin ole käytetty kulttuuripääkaupunkien vaikutusten arvioinneissa.

Aihetta lähestyttiin tulevaisuudentutkimuksen musta joutsen –käsitteen kautta. Mustat joutsenet ovat harvinaisia, yllättäviä ja vaikeasti ennakoitavia tapahtumia, joilla on toteutuessaan suuria vaikutuksia. Tutkimus toteutettiin Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen toteuttamina Tulevaisuusklinikoina, joissa metodeina käytettiin useita, osallistavia ja yhteisluovuuteen perustuvia tulevaisuudentutkimuksen metodeja. Tulevaisuusklinikkoista laadittiin raportti, jotka dokumentoivat klinikoitten kulun ja niissä kehitellyt ideat sekä lavensivat klinikoitten tuloksia edelleen. Tulevaisuusklinikkoista vastasivat Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta kehitysjohtaja Olli Hietanen, professori Sirkka Heinonen ja projektitutkija Juho Ruotsalainen.

Ensimmäinen Tulevaisuusklinikka pidettiin 27.5.2011 Turun Aurinkobaletissa ja toinen 3.11.2011 Turun Forum Marinumissa. Tässä loppuraportissa kootaan yhteen Tulevaisuusklinikkoitten tulokset sekä arvioidaan lopputuloksia.

Tulevaisuusklinikoiden tulokset ovat kaikkien aiheesta kiinnostuneiden hyödynnettävissä. Kiitos kaikille Tulevaisuusklinikoiden työskentelyyn ja toteutukseen osallistuneille.

Harri Andersson

Professori

Turku 2011 -arviointiohjelman johtaja

TIIVISTELMÄ

Sirkka Heinonen, Olli Hietanen ja Juho Ruotsalainen (2011) Mustat joutsenet Turun kulttuuripääkaupungissa. 27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen Tulevaisuuslinikoiden raportti. TUTU eJulkaisuja 13/2011. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. ISBN 978-952-249-132-9.

Avainsanat: mustat joutsenet, villit kortit, kulttuuri, kulttuuripääkaupunki

Tässä raportissa esitetään Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen vuonna 2011 toteuttaman, Turun kaupungin kulttuuripääkaupunkivuotta tutkineen tulevaisuusprosessin tulokset. Kyseessä ei ollut aivan normaali tulevaisuusprosessi, vaan Mustien joutsenten prosessi, jossa etsittiin heikkoja signaaleita ja viljejä kortteja. Tavoitteena oli muodostaa normaalia vahvempia ja värikkäämpiä tulevaisuuskuvia, joiden perusteella voitaisiin arvioida, mitkä asiat todella voisivat muuttua kulttuuripääkaupunkivuoden seurauksena – ja onko olemassa joitakin tekoja tai ilmiöitä, joita vahvistamalla voisimme saada merkittäviä asioita aikaan?

2011-prosessin onnistumista ja seurauksia arvioidessa täytyy myös muistaa, että kulttuuripääkaupunki-prosessi on rakenteeltaan kolmiosainen: jotakin tehtiin ennen kulttuuripääkaupunkivuotta, paljon tapahtui sen aikana ja paljon tullaan tekemään myös varsinaisen juhluvuoden jälkeen. Eli kulttuuripääkaupunkiin liittyvät toimenpiteet eivät päätty 31.12.2011, vaan siitä eteenpäin toteutetaan niitä hankkeita, jota vakiinnuttavat erilaisia hyviä käytäntöjä Turkuun, Turun seudulle, Varsinais-Suomeen - ja ehkäpä kansallisestikin. Mutta mitä nämä merkittävät ilmiöt ovat? Siihen on yrittänyt omalta osaltaan vastata tämä Mustien joutsenten hanke.

Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 keskeisenä tavoitteena oli tuoda taide ja kulttuuri osaksi kaupunkilaisten arkea. Tulevaisuuslinikoissa käytyjen keskustelujen perusteella tavoite oli oikea, mutta toteutuksessa ei ehkä onnistuttu aivan odotusten mukaisesti. Taiteen ja kulttuurin tarjonta toki lisääntyi jonkin verran, mutta vuosi ei ihmisten arjessa poikennut suuresti muista. Vaikka kulttuuripääkaupunkivuoden valmisteluun osallistettiin työryhmissä, seminaareissa ja messuilla tuhansia ihmisiä ja myös hankkeet valittiin avoimen haun perusteella, silti kokemuksena oli, että kansalaisyhteiskuntaa ei riittävästi osallistettu. Tosin kokemukset tästä vaihtelevat suuresti: toiset kokivat törmänneensä taiteeseen ja kulttuurin kaikkialla kun taas toiset eivät olleet juurikaan huomanneet koko kulttuuripääkaupunkivuotta. Yksilölliset kokemukset ja tunteet vaihtelivat suuresti. Tältä pohjalta eräissä tulevaisuusverstaassa ehdotettiin, että nämä ihmisten erilaiset kokemukset ja osallistumisen/osallistumattomuuden tavat voitaisiin kerätä ja kirjata ylös eräänlaiseksi kulttuuripääkaupunkivuoden päiväkirjaksi tai muistelmaksi.

Yhdeltä vuodelta suuria muutoksia tuskin voi odottaakaan. Kulttuuripääkaupunkivuosi kuitenkin kytkeytyi lukuisiin tuoreisiin ja mahdollisesti vahvistuviin ilmiöihin – heikkoihin signaaleihin – jotka yhdessä voivat saada muutoksen voimia liikkeelle ja johtaa ihmisten elämää ja yhteiskuntaa radikaalisti uudistaviin mustiin joutseniin. Kulttuuripääkaupunkivuoden ehkä voimakkain muutoksen itu on taiteessa ja kulttuurissa, joka olisi kaikkialla näkyvästi läsnä. Taiteen ja kulttuurin aseman tuntuva

vahvistuminen muuttaisi ihmisten elämäntapoja ja arkea ja sitä kautta kaikkia yhteiskunnan alueita taloudesta politiikkaan. Se tarkoittaisi, että ihmisten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja elämän merkityksellisyys nousisivat tavoitteista korkeimmalle – ja niitä myös tavoiteltaisiin lakkaamatta ja kaikkialla.

Jos ihmisten yksilöllisesti merkityksellinen kokemusmaailma nostettaisiin ajattelun ja toiminnan johtotähdeksi, se muuttaisi koko vallitsevaa kulttuuria. Se tarkoittaisi ensinnäkin, että yksittäiset ihmiset ja heidän muodostamansa yhteisöt osallistettaisiin kaikkeen toimintaan – ei vain taiteen tuottamiseen, vaan kulutustuotteiden, kaupunkiympäristöjen, tapahtumien, työn, työympäristöjen jne. suunnitteluun ja tuottamiseen. Ennen kaikkea osallistamisen idea tarkoittaisi kuitenkin suoraan ihmisistä ja yhteisöistä nousevaa toimintaa ja aloitteita. Vapaan kommunikaation ja toiminnan yhteiskunta monimuotoistaisi, elävöittäisi ja rikastaisi ympäristöjä, ajattelutapoja ja toimintakulttuureja huomattavasti. Kehitys voisi kuitenkin johtaa paradoksaalisesti taiteen ja ehkä koko kulttuurin latistumiseen ja hengettömyyteen. Jäisikö korkeakulttuuri – haastava, syvästi yksilöllinen, uudistava ja häiritseväkin – vanhan ja vakavan ajan jäänteinä hyvinvoivien ihmisten innostavan puuhailun reippaisiin jalkoihin?

Arjessa ja elämän eri osa-alueilla tapahtuva kulttuurinen ja taiteellinen ”demokratisoituminen” (osallistaminen) oli vahva tulevaisuusviesti. Mutta varsin korkeaan rooliin nousi myös Logomo: helposti löydettävänä, ymmärrettävänä ja markkinoitavan matalan kynnyksen ja monipuolisen kulttuurin tapahtumapaikkana. Tulevaisuuskuivissa Logomosta kehittyi kokonainen kulttuurikaupunginosa, johon on kerääntynyt asumaan, elämään ja toimimaan kansainvälisiä taiteen ja kulttuurin osaajia samalla kun alueesta kehittynyt turkulaisille monipuolisten kulttuuriharrastusten keskittymä.

Näihin kahteen ilmiöön tiivistyi Mustien joutsenten tulevaisuusprosessin keskeisin sanoma: mitä vahvemmin kulttuuri ja taide saadaan tavallisten ihmisten arkeen yllättävissäkin paikossa niin, että turkulaisista tulee taiteen tuottajia eikä pelkästään kuluttajia – ja mitä vahvemmaksi keskittymäksi Logomo saadaan – niin sitä merkittävämmät seuraukset kulttuuripääkaupunkivuodella on. Kolmas heikko signaali liittyi korkeataiteeseen: yksikin Mona Lisan kaltainen taideteos (tms. kulttuurisesti strateginen artefakti) voisi tuoda Turkuun enemmän kulttuurimatkailijoita yms. asianharrastajia kuin kaikki muut toimenpiteet yhteensä...

Tulokset on esitetty tarkemmin luvussa 6. Luvuissa 1 – 5 puolestaan esitellään Mustien joutsenten tulevaisuusklinikoissa käytetyt menetelmät ja kuvataan koko moniosainen tulevaisuusprosessi askel askeleelta.

ABSTRACT

Sirkka Heinonen, Olli Hietanen ja Juho Ruotsalainen (2011) Black Swans in Turku Cultural Capital. Report of Futures Cliniques May 27 and November 3 2011. (In Finnish.) FFRC eBOOKS 13/2011. Finland Futures Research Centre, University of Turku. ISBN 978-952-249-132-9.

Key words: black swans, wild cards, culture, cultural capital.

This report presents the results of a futures process that studied the 2011 Cultural Capital year of Turku. The process was conducted by Finland Futures Research Centre of Turku University. The process studied Black Swans – sudden, unexpected and unanticipated events with major impacts – which the Cultural Capital year might have fostered.

One of the main aims of the Turku Cultural Capital Year was to bring art and culture as part of citizens' everyday lives. According to discussions during the process, the aim was right but the implementation was not as expected. Citizens were included in the planning of the year, but still the general feeling was that this was not enough. Experiences varied, though. Some felt that art and culture were everywhere, as others hardly noticed the year at all.

While one year can hardly change much, the Cultural Capital Year was connected to numerous fresh and possibly strengthening phenomena – weak signals – which could lead to black swans radically affecting society and people's lives. Perhaps the most powerful driver creating a different kind of future lies in art and culture which are everywhere – ubiquitous art. This would change the whole society from people's ways of life to economics and politics. A holistic approach to wellbeing, meaningfulness, active participation, and grassroots activities would be considered as the highest goals.

1. JOHDANTO

1.1. Tausta ja tavoitteet

Osana Turun kulttuuripääkaupunkivuoden Turku 2011 –arviointiohjelman Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus järjesti kaksi Mustat joutsenet –Tulevaisuusklinikkaa. Ensimmäinen Tulevaisuusklinikka pidettiin 27.5.2011 Turun Aurinkobaletissa, toinen 3.11.2011 Turun Forum Marinumissa. Tulevaisuusklinikoiden lähtökohtana on ollut, että kulttuuri ja taide ulottavat vaikutuksensa koko yhteiskuntaan. Tämän vuoksi Tulevaisuusklinikoihin oli kutsuttu edustajia niin kulttuurialoilta, elinkeinoelämästä, tutkimuslaitoksista kuin julkishallinnosta. Tulevaisuusklinikoiden moderaattoreina toimivat Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta professori Sirkka Heinonen, kehitysjohdaja Olli Hietanen ja projektitutkija Juho Ruotsalainen.

Tulevaisuusklinikoissa selvitettiin, mitä mustia joutsenia – yllättäviä ja odottamattomia tapahtumia, joilla on suuria vaikutuksia – Turun kulttuuripääkaupunkivuodesta voisi seurata. Ensimmäisen Tulevaisuusklinikan tuloksista laadittiin kysely, jossa osallistujat saivat arvioida hahmoteltuja mustia joutsenia sekä ehdottaa vielä uusia.

Toisessa Tulevaisuusklinikassa tutkittiin, mitä sellaisia yleisiä, millä tahansa yhteiskunnan alueella tapahtuvia mustia joutsenia voisi olla, jotka vaikuttaisivat Turun kulttuuriin. Lisäksi Tulevaisuusklinikassa pyrittiin jatkamaan ja viemään eteenpäin edellisen Tulevaisuusklinikan tuloksia. Klinikkan alussa esiteltiin ensimmäisen klinikan tulokset, niistä vedettyjä johtopäätöksiä sekä klinikan pohjalta tehdyn kyselyn tulokset. Klinikassa esiteltiin myös ensimmäisessä klinikassa ideoidut mutta työstämättömät mustat joutsenet sekä kyselyssä ideoidut mustat joutsenet. Osallistujille annettiin mahdollisuus työstää eteenpäin näitä jo ideoituja mustia joutsenia.

Koska molempien Tulevaisuusklinikoiden tavoitteena oli selvittää taiteen ja kulttuurin yllättäviä yhteyksiä muihin yhteiskunnan alueisiin, osallistujiksi oli kutsuttu laajasti edustajia niin kulttuurialoilta, elinkeinoelämästä, tutkimuslaitoksista kuin julkishallinnosta.

Tässä raportissa esitellään molempien Tulevaisuusklinikoiden kulku, saadut tulokset, johtopäätökset sekä ensimmäisen Tulevaisuusklinikan jälkeen tehdyn kyselyn tulokset.

1.2. Hankkeessa käytetyt menetelmät

Mustat joutsenet

Tulevaisuudentutkimuksessa **mustilla joutsenilla** (black swans) tarkoitetaan harvinaisia, epätodennäköisiä, yllättäviä ja odottamattomia tapahtumia, joilla on toteutuessaan hyvin suuria vaikutuksia. Mustat joutsenet tuovat maailmaan radikaaleja, juuriin meneviä muutoksia. Ne synnyttävät pelottavia uhkia, mutta myös avaavat aivan uusia mahdollisuuksia. Musta joutsen itsessään voi olla myönteinen tai kielteinen, toivottava tai ei-toivottava tapahtuma, oleellisinta on sen yllättävyys.

Tulevaisuudentutkimuksessa mustien joutsenten käsitteestä on aiemmin käytetty nimitystä **villit kortit** (wild cards). Termin juuret ovat vanhassa länsimaisessa käsityksessä, jonka mukaan kaikki joutsenet ovat valkoisia. 1600-luvulla saatiin kuitenkin tietää Australiassa olevan myös mustia joutsenia, minkä ei ennen ollut ajateltu olevan mahdollista.

Mustien joutsenten käsitteen esitelleen taloustieteilijä Nassim Talebin (2007) mukaan maailmaa muuttavat eniten juuri hyvin epätodennäköiset ja odottamattomat tapahtumat. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat 9/11-terrori-isku, kokonaisen maanosan lentoliikenteen pysäyttänyt Islannin tuhkapilvi (Heinonen & Ruotsalainen 2011), Internetin nousu ja Japanissa dominoefektinä edennyt tsunamin, maanjäristyksen ja ydinonnettomuuden muodostama kolmiosainen kokonaisuus. Entä mitä mustia joutsenia taiteessa ja kulttuurissa on tapahtunut - ja millaisia voisi tapahtua?

Mustia joutsenia voi epätodennäköisyydestään ja hätkähdyttävästä yllättävyydestään huolimatta yrittää ennakoita, vaikka niiltä ei voisikaan kokonaan suojautua. Epätodennäköisyys ja yllättävyys ovat osaksi subjektiivisia tuntemuksia: useille viime vuosien finanssikriisi lehahti mustana pilvenä kasvoille, samaan aikaan kun toiset ennakoivat sen hyvissä ajoin – heidän ääntään ei vain kuunneltu. Eräs tapa yrittää hahmottaa mahdollisia mustia joutsenia on etsiä ja tutkia niin kutsuttuja **heikkoja signaaleja (weak signals)**, orastavia merkkejä mahdollisesti nousevasta ilmiöstä, kehityssuunasta tai tapahtumasta. Taide- ja kulttuurielämä ovat perinteisesti olleet herkkiä aistimaan pinnanalaisia ja sittemmin vahvistuneita asioita. Esimerkiksi World Wide Webin keksi fyysikko Tim Berners-Lee vuonna 1990, mutta maailmanlaajuisen tietoverkon visioi scifi-kirjailija William Gibson jo vuonna 1984 julkaistussa romaanissaan Neuromancer. heikkojen signaalien ryppäistä saattaa nousta mustia joutsenia. Kuitenkaan heikkoja signaaleja ja mustia joutsenia ei saa sekoittaa toisiinsa. Ne eivät ole käsitteinä synonyymeja, vaan saattavat olla kausaalisuhteessa toisiinsa.

Mustien joutsenten menetelmää voi pitää eräänlaisena lineaarisesta, empiirisesti havaittaviin tosiasioihin ja lineaaris-rationaaliseen päättelyyn perustuvaa ajattelua täydentävänä työkaluna. Pelkät empiiriset havainnoinnit ja trendiekstrapoloinnit eivät aina riitä ennustavien teorioiden muodostamiseen. Juuri odottamattomat, epätodennäköiset ja disruptiiviset (muuttavat) tapahtumat saavat aikaan syvälle käyviä muutoksia. Turbulenteissa ympäristöissä tämä vielä korostuu ja epäjatkuvuuskohtien tunnistaminen onkin ennakointiosaamisen keskeinen elementti. Mustien joutsenten käsite auttaa meitä ajattelemaan epälineaarisesti, avoimesti ja mielikuvitusta hyödyntäen, yllättäviä yhteyksiä, mahdollisuuksia ja vihjeitä etsien. Näin voimme kohdata paremmin valmistautuneina, uteliaina ja kenties innostuneinkin jatkuvassa muutoksessa olevan ympäristön.

Mustiin joutseniin voi varautua ainakin kahdella tavalla:

1. valmistautumalla odottamattomaan miettimällä turvaratkaisuja sekä toisaalta keinoja hyötyä siitä ja
2. luomalla olosuhteita ja ympäristöjä, jotka kyseenalaistavat konventionaalisen, lineaarisen pitkän tähtäimen ajattelun ja rohkaisevat kokeellisuuteen ja improvisointiin.

Tulevaisuuspyörä

Tulevaisuuspyörä on Millennium-hankkeen johtajan Jerome Glennin (2009) kehittämä mindmap-tyyppinen ideointimetodi, jonka avulla voidaan hahmottaa eri teemojen tulevaisuutta sekä etenkin

niiden vaikutuksia. Tulevaisuuspyörän käytöstä voi tehdä erilaisia sovelluksia. Pyörien keskiöön kirjoitetaan tutkittava teema. Ensimmäiselle kehälle ideoidaan esimerkiksi teemaan liittyviä ajatuksia ja ideoita (tai suoria vaikutuksia) ja toiselle kehälle näitä edistäviä tai ehkäiseviä tekijöitä tai vaikkapa konkreettisia innovaatioaihoita (tai välillisiä vaikutuksia). Ideat kirjataan Tulevaisuuslinikka - prosessin mukaisesti post-it –lapuille ja kiinnitetään fläppipaperille piirrettyyn Tulevaisuuspyörään. Näissä sessioissa ensimmäiselle kehälle ideoitiin mustan joutsenen vaikutuksia ja toiselle kehälle vaikutusten vaikutuksia, välillisiä vaikutuksia ja konkreettisia tuotteita, palveluja, toimintatapoja ja innovaatioita. Ideointia voidaan stimuloida esimerkiksi ennakoaineistolla tai muulla ajatuksia herättävällä materiaalilla.

Pyörien valmistuttua niitä voidaan vielä selkeyttää etsimällä ideoista kokonaisuuksia ja järjestämällä post it –laput ryhmiksi – tai vaikkapa yhdistämällä eri pyörien ideoita toisiinsa. Näissä sessioissa ryhmät muodostivat pyöriensä kiinnostavimmista ideoista kokonaisuuden ja kirjoittivat sen lyhyesti auki tulevaisuustarinaksi.

PESTEC-taulukko

PESTEC-taulukolla taas voidaan jäsentää jonkin ilmiön eri ulottuvuuksia sen mukaan, ovatko ne poliittisia (P = politics), taloudellisia (E =economy), sosiaalisia (S = society), teknologisia (T = technology), ympäristöllisiä (E = environment) tai kulttuurisia (C =culture, citizen, customer). PESTEC- taulukko voidaan piirtää esimerkiksi isolle paperille, joka levitetään pöydälle tai nostetaan seinälle. Tulevaisuuslinikan osallistujat kiinnittävät ideansa taulukkoon sen mukaan, mihin ulottuvuuteen katsovat sen sopivan parhaiten.

Tulevaisuustarina

Tulevaisuustarina-metodissa hahmotellut ideat jäsennetään kokonaisuudeksi tarinan muotoon. Metodin tarkoituksena on yhdistää enemmän tai vähemmän irralliset ideat loogiseksi kokonaisuudeksi, herättää mielikuvitusta ja tunteita sekä tehdä neutraalista informaatiosta merkityksellistä. Tulevaisuustarinan myötä ideat jalostuvat ja täydentyvät, muuttuvat ymmärrettäviksi ja saavat tulevaisuuskuvasta elävämmän.

Kuva 1. Tulevaisuudentutkimuksen metodeja käytännössä.

2. TULEVAISUUSKLINIKOIDEN TULOKSIEN TIIVISTELMÄT

2.1. Ensimmäinen Tulevaisuuskliniikka

Tässä luvussa on esitetty lyhyesti ensimmäisessä, 27.5.2011 pidetyssä Tulevaisuuskliniikassa työstetyt mustat joutsenet sekä niistä johdetut ideat. Kokonaisuudessaan työskentelyn tulokset löytyvät luvusta 3.

Kuva 2. Tanssiesitys avasi ensimmäisen Tulevaisuuskliniikan.

Kolmipäiväisen viikonlopun musta joutsen

Lisääntyvästä vapaa-ajasta seuraisi oleellinen kysymys, miten ihmiset ajan käyttäisivät. Missä suhteessa lisääntyisivät kulutus, päihteiden käyttö, kansalaistoiminta, kulttuurin tuottaminen ja/tai kuluttaminen? Parhaimmillaan kolmipäiväinen viikonloppu voisi muuttaa ihmisten elämäntapaa ja yhteiskunnallisia arvostuksia siten, että hitauden filosofia ja merkityshakuisuus kasvattaisivat suosiotaan.

Työ voisi kuitenkin muuttua entistä stressaavammaksi, kun entiset työt pitäisi tehdä lyhyemmässä ajassa. Toisaalta ajattelu voisi muuttua siten, että juuri löysääminen nähtäisiin keinona tehokkuuteen sen lisätessä luovuutta ja työn mielekkyyttä. Uusi vapaapäivä voisi olla myös hedelmällistä työn ja vapaa-ajan välistä aikaa, jossa yhdistyisivät molempien parhaat puolet. Tämä voisi puolestaan muuttaa koko tapaamme ajatella työelämää: työltäkin alettaisiin odottaa luovuutta, innostavuutta ja merkityskylläisyyttä.

Kaikkiaan kehitys voisi johtaa ”kulttuurivallankumoukseen”, jossa kulttuuripalvelujen ja –tuotteiden kysyntä ja yhteiskunnallinen merkitys kasvaisivat valtavasti. Runsaan vapaa-ajan ja ainutlaatuisen kulttuurielämän ansiosta Suomesta voisi tulla kansainvälisesti houkutteleva maa, joka keräisi maailmalta terävimmät ja luovimmat mielet. Samalla kehitys voisi kuitenkin syventää luokkaeroja entisestään

”Kieltenvälisyyden” musta joutsen

Kieltenvälisyyden musta joutsen tarkoittaa ammattien ja kenttien sekoittumisesta yhteiskunnassa siten, että niitä ei voi enää erottaa toisistaan samaan tapaan kuin nykyään. Tällöin rajatun ja tarkan substanssiosaamisen tilalle tulisi laaja-alaisuus ja kyky ymmärtää eri kenttien kieltä. Tämä nostaisi kulttuurin asemaa ja arvostusta, koska juuri kulttuuri ja taide nähtäisiin yhdistävänä, syntetisoivana ja raja-aitoja kaatavana voimana. Erityisesti humanistinen koulutus kasvattaisi asemaansa.

Kaikkea toimintaa hahmotettaisiin tiiviiden yhteyksien ekosysteemeinä. Tieteelliset, taiteelliset, kaupalliset, poliittiset ja hallinnolliset alat sekä kansalaisyhteiskunta saatettaisiin lukuisia eri väyliä työskentelemään ja luomaan yhdessä. Tuotannossa puolestaan yleisön/kuluttajien ja tekijöiden/tuottajien roolit sekoittuisivat, ja vertaistuotanto ja prosumerismi muodostuisivat normiksi.

”Massoittuneessa” yhteiskunnassa tarvittaisiin kuitenkin runsaasti kriittisiä ääniä ja ”uusia erilaisia”, jottei yhteiskunta taantuisi tukahduttavan yhdenmielisyyteen ja yhdenmukaisuuteen.

Kulttuurijalanjäljen musta joutsen

Kulttuurijalanjälki olisi innovatiivinen mittari, joka ilmaisisi tuotteiden koko elinkaaren ”kulttuuripitoisuuden”: niiden vaatiman kulttuurityön määrän, niiden ihmisissä aiheuttamat tuntemukset sekä niiden yhteiskunnalliset vaikutukset. Yksi seuraus tästä olisi, että kulttuuri muuttuisi mitattavaksi ja näin ikään kuin konkreettiseksi ja paremmin havaittavaksi. Kulttuurijalanjälki toisi kulttuuriin talousmaailmassa ja hallinnossa vaadittavaa eksaktiutta, ja palvelisi näin myös alojen välisyyttä.

Vaikutusten ja merkityksen mittaaminen voisi auttaa kulttuurin ja taiteen edistämistä ja aseman vahvistamista. Yksilöt, yritykset ja organisaatiot voisivat saada veronvähennysoikeuksia, jos heidän kulttuurijalanjälkensä ylittäisi tietyn arvon. Mitä suurempi kulttuurijalanjälki olisi, sen parempi. Tämä loisi uudenlaisen taloudellisen kannustimen taiteen ja kulttuurin aseman vahvistamiseksi.

Kulttuurimittari suuntaisi huomiota kulttuurin vaikutuksiin, minkä seurauksena kulttuuri vietäisiin sinne, missä ihmiset oleilevat. Tämä edistäisi ”joka paikan” lähikulttuuria. Taide voisi olla kaikkialla läsnä olevaa, ubiikkitaideä. Samalla kulttuurista tehtäisiin läpinäkyvää ja asiakaslähtöistä ja

pyrittäisiin edistämään ihmisten ja kulttuurin/taiteen kohtaamista. Tämä asettaisi kuitenkin kysymyksen taiteilijoiden ja taiteen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Kokonaisuudessaan kaikkialla läsnä oleva taide ja kulttuuri voisivat muuttaa yhteiskuntaa myönteisesti ja radikaalistikin, jos ne edistäisivät pehmeitä arvoja ja kokemisen ja tuntemisen eetosta.

Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin musta joutsen

Jos Turun kulttuuri yhtiötettäisiin ja vietäisiin pörssiin, kulttuuri asetettaisiin uuteen kontekstiin. Taiteesta tulisi varta vasten myytävä, kaupallinen tuote: sen ostaminen helpottuisi, ehkä myös ”arkipäiväistyisi”, ja taiteen tuotanto vastaisi kysynnän muotoilemiin tarpeisiin.

Taide ja kulttuuri saisivat uusia asiakkuuksia ja rahoitusmalleja. Taiteelle myös asetettaisiin tuottavuusvaatimuksia. Kun markkinat ohjaisivat tuotantoa, heräisi kysymys, mihin suuntaan taide kehittyisi. Asiakaslähtöisyys voisi johtaa ”populääriin” taiteen nousuun. Taiteesta tulisi myös entistä luontevampi osa kaikkea ihmisten välistä sosiaalista toimintaa, ja taidetapahtumat alkaisivat ehkä muistuttaa viihdetapahtumia.

Taiteen popularisoituminen nostaisi entistä polttavammaksi kysymykseksi sen, kenelle taide on tarkoitettu? Populääri taide olisi useimpien mieleen, mutta liika kansaan menevyys ja helppous myös vieroksuttaisi useita. Taiteen kaupallistumisen ja popularisoitumisen seurauksena kuitenkin ruohonjuuritason kulttuuri ja taide voisivat nousta kukoistukseen.

Rauhoittumisen tarpeen musta joutsen

Ihmisten tarpeessa rauhoittua olisi kyse kokonaisen elämäntavan muutoksesta. Aikaa ja vapaa-aikaa arvostettaisiin aivan uudella tavalla. Merkityksellisten kokemusten, sosiaalisten suhteiden ja matkailun kolminaisuus muodostaisi pohjan slow-elämälle ja slow-kaupungeille: kiireen ja näennäisen tehokkuuden sijaan pyrittäisiin elämisen rauhallisuuteen, mielekkyyteen ja nautinnollisuuteen sekä esteettiseen ja kiinnostavaan ympäristöön. Taiteelta odotettaisiin ennen kaikkea harmoniaa ja miellyttäviä kokemuksia. Tämä voisi toisaalta heikentää taiteen radikaalisuutta ja edelläkävijyyttä.

Elämäntavan ja –arvojen muutos tarkoittaisi yksilöllisyyden ja yksilöllisten tarpeiden korostumista. Tämän myötä mahdollisesti kysyntä kasvaisi ja suuntautuisi aineettomiin hyödykkeisiin. Talous muuttuisi elämystaloudeksi. Elämystalouden nousu voisi tarkoittaa kulutuskulttuurin ”romahdusta” tai ainakin muuttumista. Ehkä taloudellisten voittojen ja materiaalsen kasvun rinnalle määrääväksi mittariksi nousisi talouden tuottama yhteiskunnallinen ja inhimillinen hyvä?

Työlle asetettaisiin uusia vaatimuksia, ja ihmiset toivoisivat työltä samoja asioita kuin elämässä muutenkin. Samalla itsestä ohjautuva ja sisäiselle motivaatiolle perustuva elämä voisi parantaa tuottavuutta, kun ihmiset suhtautuisivat tekemisiinsä innolla ja intohimoisesti.

2.2. Toinen Tulevaisuuslinikka

Tässä luvussa on esitetty lyhyesti toisessa, 3.11.2011 Tulevaisuuslinikassa työstetyt mustat joutsenet sekä niistä johdetut ideat. Kokonaisuudessaan työskentelyn tulokset löytyvät luvusta 5.

Kuvat 3 ja 4. Olli Hietanen ja Sirkka Heinonen esittelivät toisen Tulevaisuusklinikan aluksi ensimmäisen Tulevaisuusklinikan annin sekä sen pohjalta laaditun kyselyn tulokset.

Logomosta tulee aidosti merkittävä keskus

Logomosta tulee kansainvälisesti merkittävä ja taiteen kenttää uudistava keskus kahta tietä. Sinne perustetaan niin kansallisesti kuin kansainvälisesti merkittävä ”perinteinen” museo. Ennen kaikkea Logomo pyrkii kuitenkin uudistamaan koko museo-konseptin keskittymällä ammattimaisesti ohjattuun toimintojen, ajatusten ja alojen sekoittamiseen keskenään ja taiteen kanssa. Logomo on aktiivisen itse tekemisen paikka, jonne tullaan viettämään aikaa useammaksi päiväksi.

Vapaan ja kokeellisen toiminnan mahdollistavat Logomon vallankumouksellinen hallinnollinen ja laillinen asema sekä sen toimintafilosofia. Logomo on eräänlainen vapaavaltio, jossa pätee omat lakinsa ja lainalaisuutensa. Sitä johtaa anarkistinen toimitusjohtaja ja sen päätöksentekijät ovat arpomalla valittuja taiteilijoita.

Näille peruspilareille rakentuu ainutlaatuinen Logomon henki, ja Logomosta tulee erilaisten kokeilujen, luovan johtamisen ja kaikenlaisen luovan toiminnan kansainvälisesti merkittävä keskus. Sinne hinkuvat niin taiteilijat kuin turistit ympäri maapallon. Logomo säteilee ilmapiiriään koko Turkuun, ja Turusta muovautuu uusi avantgarden pääkaupunki, vapauden kulttuurin ja vapaan ajattelun kehto.

Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous

Turun kulttuuripääkaupunkivuosi edisti omaehtoisuutta, matalia kynnyksiä ja ihmisten osallistumista taiteen ja kulttuurin tuotantoon. Kulttuurista keskusteltiin vuoden aikana mediassa tavallista enemmän, tapahtumia oli tavallista enemmän ja niitä toteutettiin epätavallisissa paikoissa. Paikkoihin pääseminen oli helppoa. Kaikki tämä toi taidetta lähemmäs ihmisten arkea. Vuosi myös laajensi käsitystä siitä, mitä kulttuuri on. Osallistuminen oli kuitenkin ennen kaikkea katsojana osallistumista, ja todellinen muutos tapahtuisi, jos katsojat muuttuisivat kuluttajista tuottajiksi.

Katsojien osallistaminen kulttuurin ja taiteen tuottajiksi vaatii ensinnäkin matalan kynnyksen fyysisiä tiloja ja niiden vahvistamista. Tarinoiden kerääminen ihmisiltä voisi kirkastaa kuvaa siitä, mitä ihmiset ymmärtävät taiteen ja kulttuurin tuottamisen. Isot ja näkyvät teokset, joiden luomisessa ihmiset ovat olleet mukana, edistäisivät myös osallistavaa toimintakulttuuria. Myös rahoituksessa voitaisiin etsiä uusia ”kulttuuriaktiivisuuden” keinoja: esimerkiksi yksityisille ihmisille suunnatut prosentti taiteelle –rahoitusmallit.

Kaiken kaikkiaan omaehtoisuus, itse tekeminen, osallistuminen, joukkoistaminen ja matalat kynnykset voisivat synnyttää mustan joutsenen, joka muuttaisi koko kaupungin ilmapiirin, tekemisen tavan ja arkikulttuurin.

3. ENSIMMÄINEN TULEVAISUUSKLINIKKA

Tässä luvussa kuvataan kokonaisuudessaan hankkeen ensimmäisen, 27.5.2011 pidetyn Tulevaisuusklinikan kulku ja saadut tulokset.

3.1. Tulevaisuusklinikan kulku

Päivä alkoi aamiaisella, jonka jälkeen siirryttiin katsomaan Aurinkobaletin tanssiesitystä. Taide, kuten tulevaisuus, on avoin useille tulkinnoille. Esityksen jälkeen osallistujat toivotti tervetulleeksi Turku 2011 –arviointiohjelman vetäjä professori Harri Andersson (Turun yliopisto). Seuraavaksi professori Sirkka Heinonen (Tulevaisuuden tutkimuskeskus) alusti mustien joutsenten käsitteestä ja ennakoitavuuden tärkeydestä. Heinosen esityksen jälkeen kehitysjohtaja Olli Hietanen (Tulevaisuuden tutkimuskeskus) ohjeisti työskentelyn alkuun. Osallistujat alkoivat ideoida kulttuuripääkaupunki Turusta aiheutuvia mustia joutsenia post it –lapuille. Hietanen ryhmitteli osallistujien idealaput PESTEC-taulukkoon sen mukaan, olivatko ne poliittisia (P), taloudellisia (E, economy), sosiaalisia (S), teknologisia (T), ympäristöllisiä (E, environment) tai kulttuurisia (C, culture, citizen).

Mustien joutsenten ideoinnin jälkeen osallistujille jaettiin kullekin kolme taralappua, joilla he saivat äänestää itseään eniten kiinnostavia mustia joutsenia jatkotyöskentelyyn. Äänestyksen jälkeen jakauduttiin viiteen satunnaisesti muodostettuun ryhmään. Kukin ryhmä alkoi työstää yhtä viidestä eniten ääniä saaneesta mustasta joutsenesta, jotka olivat seuraavia: 1. Viikonlopusta 3 päivän mittainen; 2. Kieltenvälisyys; 3. Kulttuurijalanjälki; 4. Turun kulttuuri yhtiöitetään ja viedään "pörssiin"; 5. Rauhoittumisen tarve - ihmiset etsivät taiteesta ajatuksen rauhaa¹ Työskentely aloitettiin Tulevaisuuspyörällä (ks. luku 1), jonka keskelle kirjoitettiin ryhmän saama musta joutsen. Pyöränsä ensimmäiselle kehälle ryhmät ideoivat mustan joutsenen vaikutuksia. Tämän jälkeen siirryttiin toiselle kehälle, johon ideoitiin välillisiä vaikutuksia tai konkreettisia tuotteita, palveluja, toimintamalleja ja innovaatioita.

Kehien valmistuttua ryhmät valitsivat ideoimistaan mustan joutsenen seurauksista kiinnostavimmat ja tärkeimmät. Sen jälkeen he kirjoittivat niistä muodostuvasta kokonaisuudesta erilliselle paperilakanalle lyhyen "tarinan" maailmasta, jossa musta joutsen on tapahtunut. Lopuksi ryhmät esittelivät vuorollaan tarinansa muille osallistujille. Kunkin esityksen jälkeen tarinasta keskusteltiin lyhyesti.

Päivä päätettiin lounaalla, jolloin jatkettiin vielä keskustelua vapaamuotoisesti työstetyistä aiheista.

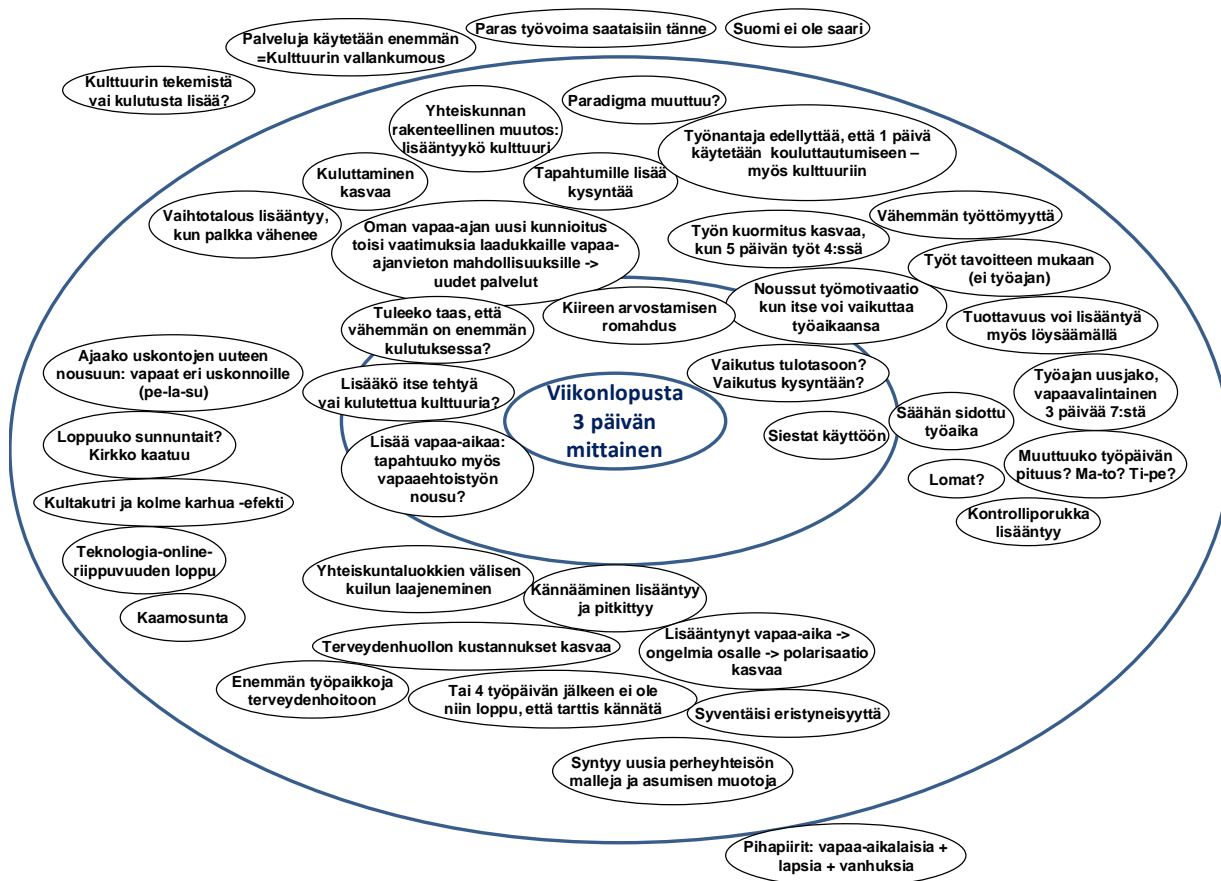
¹ Kaiken kaikkiaan ideoita generoitiin PESTEC-taulukkoon 65 kappaletta (ks. liite 3). Viisi eniten ääniä saanutta ideaa raportoidaan tässä luvussa. Seuraavat viisi eniten ääniä saanutta ideaa olivat: 1. Turkuun soveltavan median tutkimuskeskus; 2. Kulttuuri on kaikkialla, se on osa ympäristöä; 3. Turusta aidosti monikulttuurinen kaupunki, Turku toivottaa tervetulleeksi 50000 maahanmuuttajaa; 4. Riittääkö raha ja kuka maksaa; 5. Prosenttiperiaate pois, lopetetaan asioiden koristelu ja integroidaan taide kaikkeen

Kuvat 5 ja 6. Tulevaisuuspyörää ideoidaan.

3.2. Kolmipäiväisen viikonlopun Tulevaisuuspyörä

Kolmipäiväisen viikonlopun Tulevaisuuspyörän alla ideat on avattu ja lavennettu. Lihavoidut tekstikohdat ovat pyörän ideoita ja niiden pohjalta tähän raporttiin johdettuja ajatuksia.

Kuva 7. Tulevaisuuspyörä aiheesta "Viikonlopusta 3 päivän mittainen".

"Viikonlopusta 3-päiväinen" on musta joutsen tiettyinä tapahtumana, mikäli se esimerkiksi otetaan Turussa kattavasti normina käyttöön kaikilla sektoreilla. Kasvavasta vapaa-ajasta seuraa kysymys, mitä ihmiset "lisäajalla" tekevät. Käyttävätkö he ajan **kansalaistoimintaan, kulttuurin tekemiseen vai kuluttamiseen**? Lisääntykö **päihteiden käyttö**? Jos kuluttaminen kasvattaa osuuttaan ihmisten vapaa-ajasta, onko se **aineellista vai aineetonta**? Entä aktivoituvatko ihmiset **tekemään kulttuuria itse** vai **ostavatko sitä palveluina ja tuotteina markkinoilta**? Entä voisiko itse tehtyä ja kaupallista kulttuuria **yhdistää prosumerismin² muodossa**?

Näistä kysymyksistä ja eri kehitysmahdollisuuksista huolimatta kolmepäiväinen viikonloppu voi olla laukaiseva sysäys, joka muuttaa **yhteiskunnan rakenteita ja vallitsevaa paradigmaa**. Tällöin pidennetty viikonloppu edistäisi **hitauden filosofian ja merkityshakuisuuden trendejä**. Lisääntynyt vapaa-aika vauhdittaisi siirtymää tietoyhteiskunnasta merkitysyhteiskuntaan.

² Prosumerismi tarkoittaa tuottajien ja kuluttajien roolin sekoittumista (prosumers = producers + consumers). Kuluttajista tulee yhä enemmän itse tuottajia.

Kuluttaminen lisääntyisi, mutta se kohdentuisi etenkin aineettomiin tuotteisiin, palveluihin ja kulttuuriin. Vapaa-aikaa **kunnioitettaisiin uudella tavalla**, mikä lisäisi **uudenaikaisen palvelujen ja tapahtumien** kysyntää. Jos merkityshakuisuus voimistuu, erityisesti nousee kuitenkin **ihmisten oma toiminta ja kulttuurin tekeminen**: kaikkein merkityksellisimpiä ovat itse luodut asiat ja osallisuus toiminnassa. Aineettoman kulutuksen lisääntyminen yhdistettynä ihmisten uudenaikaiseen aktivoitumiseen **lisäisi tuntuvasti kulttuurin merkitystä yhteiskunnassa**.

Palkan pienentyessä ja ihmisten kokemushakuisuuden lisääntyessä **vaihtotalous** saattaa kasvattaa suosiota. Vaihtotalous heijastelee ajatuksia yhteiskuluttajuudesta (collaborative consumption) sekä saavutettavuuden eetoksesta (Age of Access). Merkityksellisten kokemusten ja elämysten leimaamassa ajassa tärkeää ei ole enää omistaminen sinänsä, vaan saavutettavuus: mitä enemmän jaamme, sitä helpommin saatavia teemme tuotteista, sisällöistä, palveluista ja kokemuksista. Yhteiskuluttajuus edistää asioiden jakamista, mutta myös niiden tehokkaampaa hyödyntämistä: käytämme suurinta osaa omaisuudestamme varsin harvoin, ja jakamalla sitä eri palveluiden kautta lisäämme tuntuvasti sen käyttöä.

Paradigmanmuutos olisi kokonaisvaltainen, ja se muuttaisi vapaa-ajan lisäksi myös työtä. Myös työssä pyrittäisiin mielekkyyteen ja merkityksellisiin kokemuksiin. Jos työaikaa kuitenkin lyhennetään ilman ajattelutapojen muutosta, muutokset työssä saattavat olla lähinnä kielteisiä. **Työn kuormitus voi kasvaa, kun viiden päivän työt tehdään neljässä**. Työntekijöitä valvova **kontrolliporukka** voi myös lisääntyä. Jos sen sijaan työ tulee mukaan yhteiskunnalliseen muutokseen, sitä aletaan lähestyä aivan uudesta kulmasta. Slow-filosofian mukaisesti ymmärretään, että tuottavuus voi lisääntyä myös **löysäämällä**, ei vain lisäämällä. Työntekijöiden autonomisuutta ja siten työviihtyvyyttä lisää, jos työt määritellään **tavoitteen, ei työajan** mukaan. Työntekijät voisivat määrittellä myös **työviikon uudestaan**: kolmen päivän viikoittaisen vapaan voisi kukin pitää milloin haluaa. Kaikki nämä lisäisivät työn **motivaatiota ja mielekkyyttä**.

Kaikkein radikaaleimmat muutokset seuraisivat kuitenkin **työn ja kulttuurin uudenaikaisesta yhdistämisestä**. Yhtäällä tämä voisi tarkoittaa, että uusi vapaapäivä olisi **työn ja vapaa-ajan välistä aikaa**. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi **koulutuspäiviä, jotka voisivat liittyä myös kulttuuriin**. Samantapainen on Googlen malli, jossa työntekijät voivat käyttää **yhden työpäivän viikossa mihin haluavat**. Malli totisesti lisää työntekijöiden luovuutta, sillä noin puolet Googlen uusista innovaatioista syntyy tuona aikana. Muutenkin **työtapa ja työnkuvia muuttamalla** sekä **erilaisia työhön räätälöityjä kulttuuripalveluja hyödyntämällä** työstä voitaisiin tehdä luovaa, innostavaa ja merkityskylläistä. Kaiken kaikkiaan työn kulttuuristuminen tarkoittaisi sitä, että työn ja vapaa-ajan välinen vastakkainasettelu hälväisi: työ alkaisi muistuttaa vapaa-aikaa ja työssä ihmisiä motivoisivat ja innostaisivat samat asiat kuin elämässä muutenkin.

Jos työviikon lyhentäminen johtaisi kulttuurin kysynnän ja merkityksen kasvuun, voitaisiin kokea todellinen kulttuurin vallankumous. Kulttuuripalveluja kysyttäisiin huomattavasti nykyistä enemmän ja niiden tarjonta paitsi kasvaisi, myös eriytyisi ja monipuolistuisi – tämä voisi tarkoittaa sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden tulvaa. Työelämässä ja taloudessa ymmärrettäisiin kulttuurin merkitys ja työt kulttuuristuisivat läpikotaisin – yhä useammat alat olisivat niin kutsuttuja ”luovia aloja”. **Merkityksellistä ja luovaa vapaa-aikaa ja työtä painottava Suomi** olisi kansainvälisesti ainutlaatuisen houkutteleva maa, ja tänne saataisiin houkutelua maailmalta **paras työvoima ja**

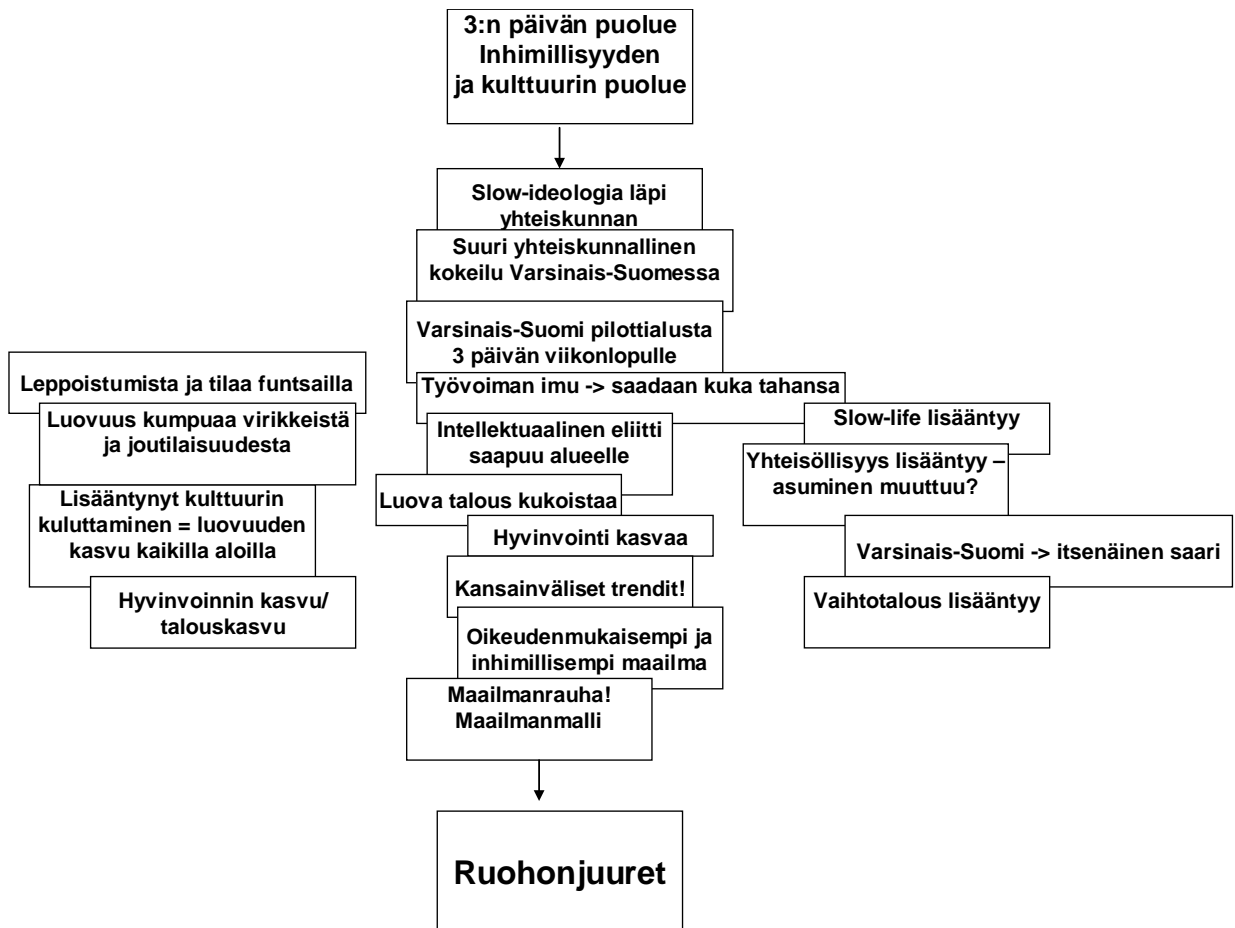
terävimmät mielet. Suomi voisi olla maailman kilpailukykyisin maa aineettomalla vauraudella ja hyvinvoinnilla mitattuna.

Muutos ei luonnollisesti tapahdu itsestään, vaan kulttuurin ja kulttuuripalvelujen asemaa pitäisi eri keinoin nostaa ja parantaa. Muuten lisääntynyt vapaa-aika ei välttämättä näy mitenkään korostuneesti kulttuurin kasvuna, vaan esimerkiksi kulutuksen lisääntymisenä. Lisääntynyt vapaa-aika voi tuoda mukanaan myös muita ei-toivottuja seurauksia. Se voi jopa syventää yhteiskunnan **kahtiajakautumista ja luokkaeroja.** ”**Luovien alojen eliitti**” eläisi merkityskylläistä elämää niin työssään kuin vapaa-ajallaan, kun taas syrjäytymisvaarassa olevat saisivat lisääntyneen vapaa-ajan myötä enemmän tilaisuuksia turmiolliseen elämään. Myös ihmisten **eristyneisyys** voisi syventyä, kun työyhteisössä vietetty aika vähenisi. Ratkaisun voisivat tarjota erilaiset **uusyhteisöllisyyden muodot.** Esimerkiksi **pihapiireissä voisivat kohdata keskenään vapaa-aikalaiset, lapset ja vanhukset.**

Kaiken kaikkiaan, parhaimmillaan vapaa-ajan lisääminen voisi aktualisoida **koko yhteiskunnan luovaa potentiaalia.** Vapaa-aikaa **kunnioitettaisiin uudella tavalla** ja se nähtäisiin **luovana ja tuottavana aikana,** ei ainoastaan palautumisen ja ”työvoiman uusintamisen” aikana. Lisääntynyt vapaa-aika yhdessä lisääntyneen kansalaisaktiivisuuden ja sosiaalisten teknologioiden kanssa voi johtaa jopa vallankumouksellisiin seurauksiin. Clay Shirky (2010) puhuu kirjassaan Cognitive Surplus (”kognitiivinen ylijäämä”) siitä valtavasta potentiaalista, joka vapautuu ja tulee hyödynnetyksi kun ihmiset käyttävät vapaa-aikaansa aktiiviseen toimintaan sosiaalisen median sovellusten avulla sen sijaan, että kuluttavat aikaansa passiivisesti televisiota katsoen. Television katsominen oli vielä muutama vuosi sitten ihmisten pääasiallinen vapaa-ajan viettämisen muoto, mutta viime vuosina television katselu on vähentynyt ja sen tilalle on tullut sosiaalinen toiminta internetissä. Historiassa vasta nyt ihmisten massamittainen yhteistoiminta alkaa olla mahdollista; aiemmin siihen ei ole ollut (vapaa-) aikaa eikä soveltuvaa teknologiaa.

3.3. Kolmipäiväisen viikonlopun tarina

Ryhmä tiivistä Tulevaisuuspyörän olennaisimmat asiat "tarinaksi", joka on kuvattu seuraavassa, ylhäältä alaspäin etenevässä esityksessä.

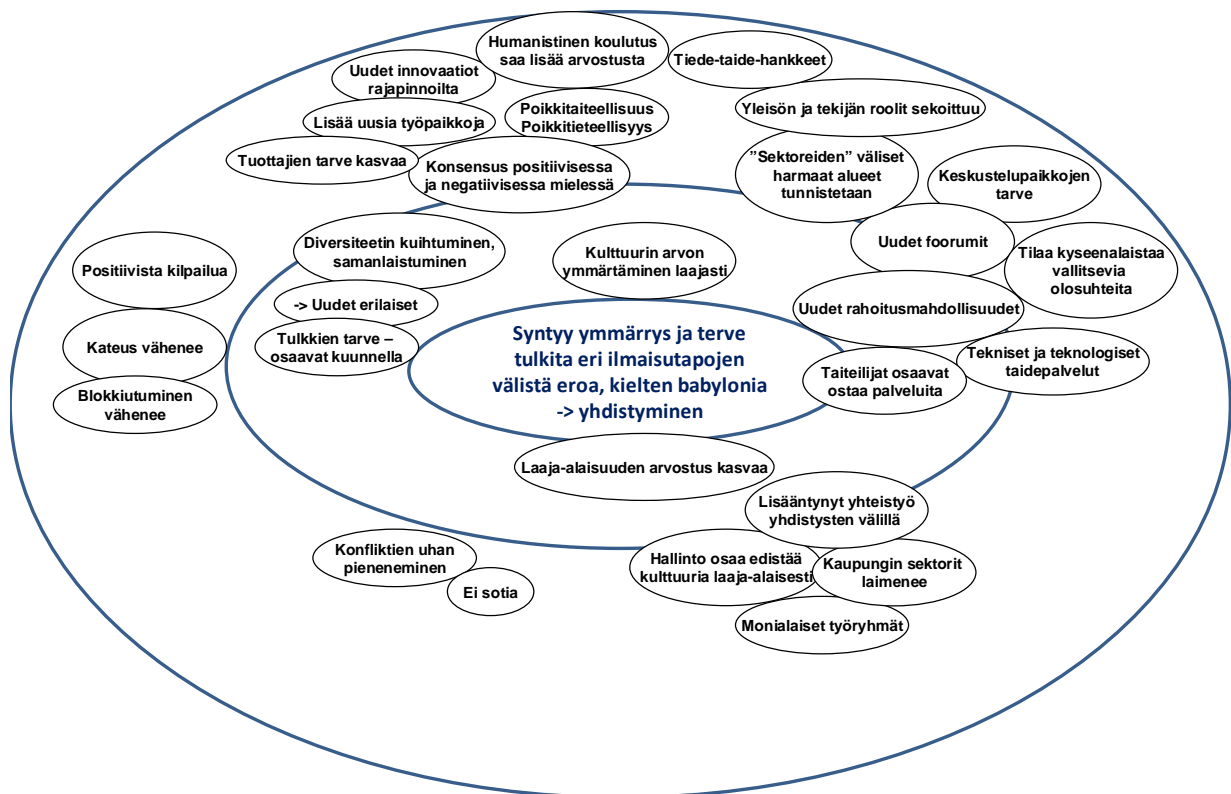
Kuva 8. Kolmipäiväisen viikonlopun tarina.

Kolmen päivän puolue ajaisi tavoitteenaan Varsinais-Suomen kokeilualueelle kolmipäiväistä viikonloppua. Jos tavoite saataisiin toteutettua, slow-ideologia löisi läpi koko yhteiskunnassa. Ihmisillä olisi aikaa ajatteluun ja hengellisiin pyrintöihin, mikä houkuttelisi alueelle erityisesti maailman intellektuaalista eliittiä. Tämä puolestaan lisäisi tuntuvasti kulttuuripalvelujen kysyntää, ja luova talous nousisi aivan uudenlaiseen kukoistukseen. Tämä johtaisi hyvinvoinnin kasvuun, ja kehitykseen kiinnitettäisiin huomiota maailmanlaajuisesti. Yhteiskunnat ympäri maailman ottaisivat mallia Varsinais-Suomesta, mikä johtaisi oikeudenmukaisempaan ja inhimillisempään maailmaan, sekä ruohonjuuritasolle levitessään maailmanrauhaan.

- **Pohdintaa:** vapaa-ajan lisääntyminen (mistä syystä tahansa) voi lisätä kulttuurin kulutusta. Samoin työelämän kiireiden (pahoin voinnin) kasvu: kulttuuripalvelut saavat jalansijaa työhyvinvoinnin edistämässä.
- **Voiko tarinaa lukea toisin päin?** Voiko työelämän kiireisyys ilman vapaa-ajan kasvua vähentää kulttuurin kulutusta? Jos yhteiskunnallinen epätasa-arvo ja pahoinvointi ja tyytymättömyys kasvavat, niin myös kulttuuri voi silloin kasvaa osana yhteiskunnallista vastarintaliikettä ja radikalisoitua kulttuurivallankumoukseksi. Tuloksena vihainen, epämiellyttävä ja tarkoituksellisen kapinahenkkinen kulttuuri (väkivaltainen ja aggressiivinen kapinakulttuuri...?).
- Vapaa-ajan määrä voi siis vaikuttaa kulttuurin kulutukseen – ja yhteiskunnallinen pahoinvointi voi muuttaa kulttuurin jopa aggressiiviseksi vastavoimaksi. Voimme lisätä vapaa-aikaa – ja voimme vahvistaa kulttuurin ja taiteen yhteiskuntakriittistä roolia. **Underground - ajattelussa on ollut aina tätä ajattelua mukana – ja se siis voisi olla se tärkeä osa, jota tulisi vahvistaa 2011 prosessissa.**

3.4. "Kieltenvälisyyden" tulevaisuuspyörä

"Kieltenvälisyyden" Tulevaisuuspyörän alla ideat on avattu ja lavennettu. Lihavoidut tekstikohdat ovat pyörän ideoita ja niiden pohjalta tähän raporttiin johdettuja ajatuksia.

Kuva 9. Tulevaisuuspyörä aiheesta "Kieltenvälisyys".

Sektorien ja alojen välisyys ei ole musta joutsen (yllättävä tapahtuma), vaan jo vallitseva trendi. Jos sen sijaan erilaisten kenttien limittyminen etenisi niin pitkälle, ettei olisi enää mielekästä puhua selkeästi eroteltavista aloista ja sektoreista, olisi kyseessä musta joutsen, joka tekisi maailmasta huomattavan erilaisen kuin mitä se nyt on.

Kun **sektoreiden väliset harmaat alueet tunnistetaan**, huomataan alojen väliset riippuvuudet ja yhtenevyudet. Tällöin alojen välisestä yhteistyöstä voi tulla yhtä luontevaa kuin nykyään professioiden sisäisestä yhteistyöstä. Enää oletuksena ei olisikaan niinkään professionaalisuus, tarkkaan rajattu ja määritelty ammattitaito, vaan päinvastoin **laaja-alaisuus**. Erilaisten alojen hallinta ja kyky ymmärtää eri kenttien kieltä olisi työntekijän välttämätöntä osaamista.

Alojen välisten seinämien kaatuminen edellyttäisi yhdistävää kulttuuria, yhteistä kieltä ja merkitysrakenteita. **Kulttuurin arvo ymmärrettäisiin laajasti**. Ymmärrettäisiin, että kaikki inhimillinen toiminta on kulttuurista ja että tämän vuoksi kulttuuri ja taide kuuluvat luonnostaan kaikille inhimillisen toiminnan alueille. Muodikkaasti ilmaisten jaettu kulttuuri muodostaisi ekosysteemin, jossa eri ekologiset lokerot eläisivät rinnakkain, toisiaan ja kokonaisuutta tukevassa yhteydessä.

Koska kulttuuri sinänsä olisi uuden ajattelun ydin ja sitä koossa pitävä kitti, **humanistinen koulutus saisi lisää arvostusta**. Humanistit toimisivat ajattelun syventäjinä ja uudistajina sekä näkemysten välittäjinä ja synteessin tekijöinä. Humanistit auttaisivat liittämään alan kuin alan toisiinsa kulttuurisen perinteen ja uusien sosio-kulttuuristen virtausten kautta. Humanistit olisivat uuden ajan renessanssi-ihmisiä.

Poikkitaiteellisuus ja poikkitieteellisyys olisivat luonnollisesti itsestään selvyiksiä, mutta erityisesti tieteiden ja taiteiden välisyys, **tiede-taide-hankkeet** synnyttäisivät uudenlaista kulttuuria ja uusia avauksia. Kehitettäisiin **teknisiä ja teknologisia taidepalveluita**, ja toisaalta **taiteet rikastuttaisivat teknologiaa estetiikalla ja kulttuurisilla merkityksillä**.

Kulttuurin ja taiteen läpilyömiseksi tarvittaisiin myös hallinnollisia toimia ja uudistuksia. **Hallinto ja monialaiset työryhmät osaisivat tehokkaasti edistää kulttuuria**. Tavoitteena voisikin olla, että tieteelliset, taiteelliset, kaupalliset, poliittiset ja hallinnolliset alat sekä kansalaisyhteiskunta saatettaisiin lukuisia eri väyliä työskentelemään ja luomaan yhdessä.

Vastaavasti myös **yleisön ja tekijän roolit sekoittuisivat** ja wikipediamainen **vertaistuotanto** tulisi tavalla tai toisella lähtökohdaksi kaikkeen tuottavaan ja luovaan toimintaan. Laajamittainen vertaistuotanto vapauttaisi valtavasti inhimillisiä ja yhteiskunnallisia potentiaaleja ja nostaisi esiin aiemmin käsittelemättä jääneitä asioita ja teemoja.

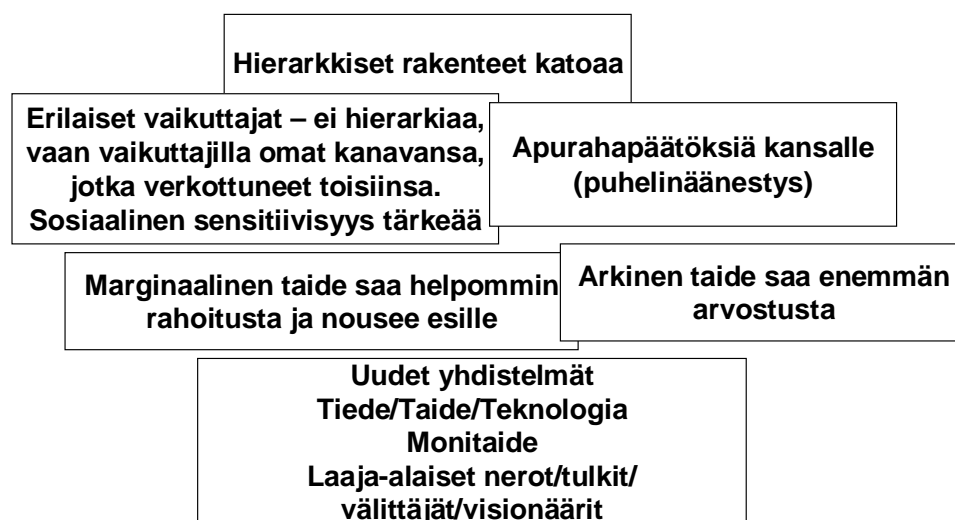
Alojen ja ihmisten välisten tiiviiden yhteyksien ja riippuvuuksien tiedostaminen muuttaisi myös **luovuuden ja arvoketjujen käsitteitä**. Sekä luovuus että arvomuodostus ymmärrettäisiin hyvin monimutkaiseksi sosiaalseksi prosessiksi, jossa taiteilija tai yritys jalostaa ja kirkastaa erilaisesta ”yhteisomaisuudesta” teoksia ja tuotteita – tämä on lähellä vanhaa näkemystä, jonka mukaan taiteilijat eivät luo mitään tyhjästä, vaan jatkavat muiden työtä koostamalla jo olemassa olevaa ja antamalla sille persoonallisen ja omaperäisen muodon.

Luovuuden ja arvoketjujen moninaisuuden ja sen avaamien mahdollisuuksien ymmärtäminen synnyttäisi **innovaatioita rajapinnoilla ja loisi uusia työpaikkoja**. Samalla hankkeita koossapitävien **tuottajien** rooli ja merkitys kasvaisi. Moninaisuuden esiin saamiseksi, hyödyntämiseksi

ja ymmärrettäväksi tekemiseksi tarvittaisiin uudenlaisia **foorumeita ja keskustelupaikkoja**. Niissä tulisi vaalia kriittisen ajattelun perinteitä ja kannustaa vallitsevien olosuhteiden kyseenalaistamiseen. Muuten **positiivinen konsensus voi taantua negatiiviseksi ja johtaa samanlaistumiseen ja tukahduttavaan yhdenmielisyyteen**. Ehkä enemmän kuin koskaan ”massoittuneessa” kulttuurissa tarvittaisiin ulkopuolisia, **uusia erilaisia**. Yhteiskunnan uudenlaisen moniäänisyyden vuoksi tarvittaisiin myös **tulkkeja, jotka osaavat kuunnella**. Etenkin tulkkeja tarvittaisiin välittämään kyseenalaistavia ääniä, jotka muuten jäisivät helposti irrallisiksi ja ulkopuolisiksi.

3.5. ”Kieltenvälisyyden” tarina

Ryhmä tiivistä Tulevaisuuspyörän olennaisimmat asiat ”tarinaksi”, joka on kuvattu seuraavassa, ylhäältä alaspäin etenevässä esityksessä.

Kuva 10. ”Kieltenvälisyyden” tarina.

Pitkälle viety alojen välisyys ja erilaisten kulttuurien tai kenttien sekoittuminen voisi johtaa hierarkkisten rakenteiden katoamiseen. Tämä puolestaan voisi viedä kollektiiviseen kulttuuriin, jossa piilisi toisaalta ”mössöytymisen” vaara, toisaalta yhä useammat ja pienemmät ryhmät pääsisivät julkisuuteen. Yhtäällä syntynyt yhdenmukaisuus voisi tarkoittaa positiivista anarkiaa, potentiaalien vapautumista, kun jokainen voisi toimia vapaasti ja ilmaista itseään. Toisaalta kehitys voisi tarkoittaa taiteen ”idols-kulttuuria”, jossa kansa päättäisi taiteen rahoituksesta puhelinäänestyksissä. Arkinen ja kansaan menevä taide saisi enemmän arvostusta, mutta hierarkioiden ja totunnaiskäsitusten muretsa myös marginaalinen taide voisi päästä paremmin esiin.

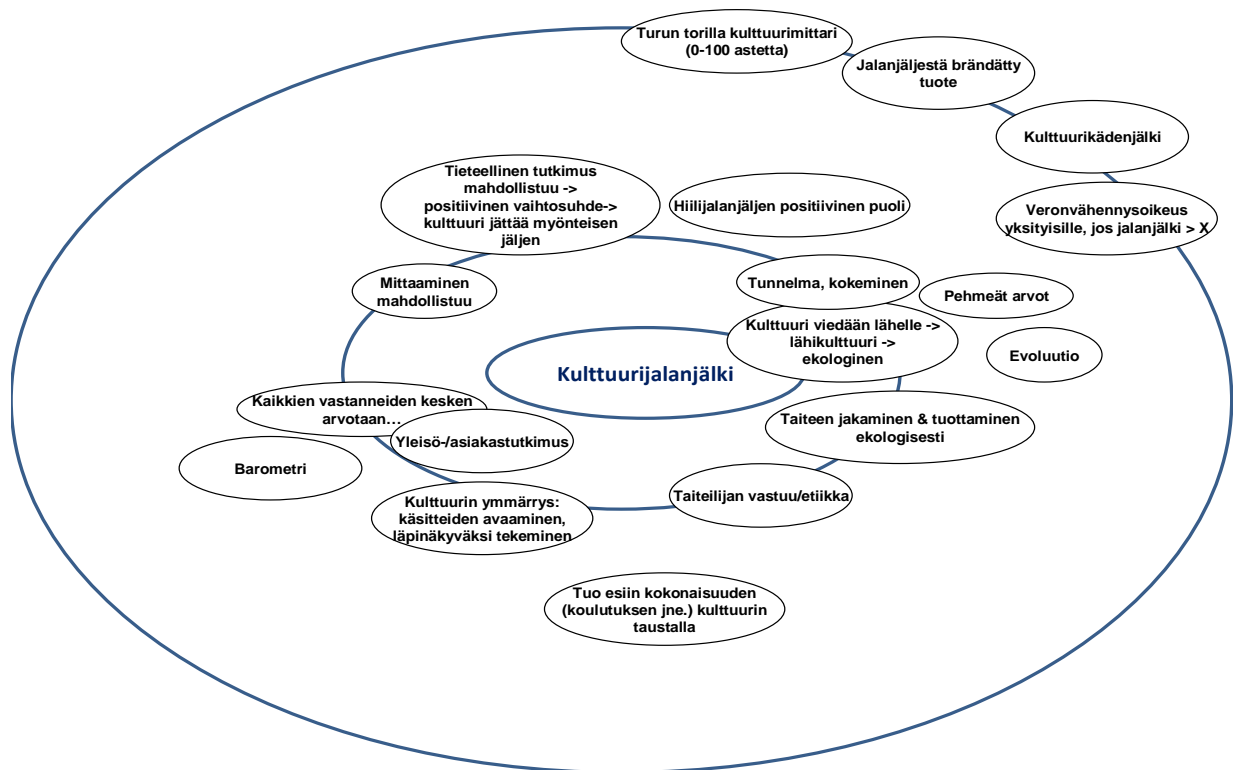
Vaikka perinteisiä valtarakenteita ei enää olisi, sellaisilla ihmisillä olisi paljon valtaa, jotka tietäisivät vaikuttamisen kanavat ja sosiaalisen sensitiivisyytensä avulla osaisivat toimia sujuvasti erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa.

Hierarkioiden ja raja-aitojen kaatuessa syntyisi uusia yhdistelmiä, erityisesti taiteen, tieteen ja teknologian välistä monitaidetta. Tällaisessa tilanteessa erityisesti monialaiset tulkit ja visionäärit menestyisivät – syntyisi myös uudenlaisia, eri kenttiä suvereenisti hallitseviä neroja.

- **Pohdintaa:** Taloudessa on parhaillaan käynnissä systeeminen muutos, jossa siirrytään lineaarisesta kehittämisestä epälineaariseen. Tämä tarkoittaa erilaisten rajapintojen ylittämistä sekä samalla siirtymistä pois vähittäisestä kehittämisestä kohti radikaaleja innovaatioita. Jotkut kauppatieteilijät puhuvat **Kauppataiteesta**.
- Tässäkin joutsenessa pilkistää kulttuuri ja taide kritiikkinä. Kulttuuri/taide pirstaloituu nykyistä elämänmenoa eteenpäin vieväksi kauppataiteeksi ja sen kritiikiksi sekä lukuisiksi elämäntavoiksi ja kansalaisliikkeiksi. **2011 hankkeen osalta tällaisia voivat ruokakulttuurit yms. elämäntapoihin liittyvät hankkeet ja prosessit.**

3.6. Kulttuurijalanjäljen tulevaisuuspyörä

Kulttuurijalanjäljen Tulevaisuuspyörän alla ideat on avattu ja lavennettu. Lihavoidut tekstikohdat ovat pyörän ideoita ja niiden pohjalta tähän raporttiin johdettuja ajatuksia.

Kuva 11. Kulttuurijalanjäljen Tulevaisuuspyörä.

Kulttuurijalanjälki on musta joutsen, mikäli se otetaan käyttöön konkreettisen tapahtuman kautta - esimerkiksi jos päättäjät ja kansalaiset edellyttävät kaikissa toiminnoissa kulttuurijalanjäljen mittaamista. Kulttuurijalanjälki olisi innovatiivinen mittari, joka ilmaisisi tuotteiden koko elinkaaren "kulttuuripitoisuuden": niiden vaatiman kulttuurityön määrän, niiden ihmisissä aiheuttamat tuntemukset sekä niiden yhteiskunnalliset vaikutukset. Näin kulttuuria voitaisiin arvioida nykyistä paremmin numeerisesti ja **mitata** erilaisin tavoin – kulttuurin ikään kuin muuttuisi näkyväksi ja konkreettiseksi. Esimerkiksi kulttuurin **tieteellisestä tutkimuksesta** tulisi entistä helpompaa.

Taiteen ja kulttuurin vaikutusten ja merkityksen mittaaminen auttaisi kulttuurin ja taiteiden edistämistä ja niiden aseman vahvistamista. Kulttuurijalanjälki voisi olla radikaali innovaatio jo siinä, että se toisi kulttuuriin talousmaailmassa ja hallinnossa vaadittavaa konkretiaa ja eksaktiutta. Yksilöt, yritykset ja organisaatiot voisivat saada esimerkiksi **veronvähennysoikeuksia**, jos heidän kulttuurijalanjälkensä ylittäisi tietyn arvon. Mitä suurempi kulttuurijalanjälki, sen parempi. Tämä loisi aivan uudenlaisen taloudellisen kannustimen, joka osaltaan voisi tehokkaastikin vahvistaa taiteen ja kulttuurin asemaa.

Numeeriset kulttuurin vaikutusten mittarit tekisivät kulttuurista **läpinäkyvää ja asiakaslähtöistä**. Kulttuurin ymmärrystä lisättäisiin esimerkiksi avaamalla vaikeasti avautuvia käsitteitä. Yleisö- ja asiakastutkimuksia sekä erilaisia barometrejä käytettäisiin ihmisten mieltymysten ja näkemysten selvittämiseksi. Tuotteen kulttuuristen vaikutusten mittari lisäisi kulttuurin läpinäkyvyyttä avaamalla kulttuurivaikutusten lisäksi **kulttuurin taustalla olevan kokonaisuuden**.

Kun kulttuurimittari suuntaisi huomiota kulttuurin vaikutuksiin, kulttuuri **vietäisiin lähelle**, sinne missä ihmiset oleilevat. Tämä edistäisi "joka paikan" **lähikulttuuria**. Taide voisi olla kaikkialla läsnä olevaa, ubiikkitaidetta. Kulttuurijalanjäljestä johdettu **kulttuurikädenjälki** kiinnittäisi huomion kulttuurin "kosketukseen", sen tuottamiin erilaisiin tunnetiloihin. Kun kulttuuri olisi ensin tehty "näkyväksi" mittarien ja sertifikaattien avulla, siitä tulisi itsestään selvä ja "näkyvän" mutta entistä tärkeämpi osa ihmisten arkea. Kun kulttuurikylläisessä ympäristössä elämisen paikallisuus korostuisi, edistettäisiin samalla **ekologista elämäntapaa**.

Kulttuurijalanjäljen mittarit voisivat tehdä taitelijoiden työstä nykyistä enemmän "tulovastuullista". Kehitys olisi sikäli myönteistä, että se suuntaisi taiteilijoiden ja taidetta seuraavien huomion taiteen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Kehitys korostaisi **taiteilijan etiikkaa ja yhteiskunnallista vastuuta**. Yhteiskuntaan yhä tiiviimmin kytkeytyvä taide ja kulttuuri asettaisivat kuitenkin vaikeita kysymyksiä juuri taiteilijan etiikalle ja moraalille. Jos kulttuurista ja taiteesta haluaa tehdä kaikkialla läsnä olevaa – ja yhteiskuntaa laajasti palvelevaa – siitä on tehtävä enemmän tai vähemmän helposti lähestyttävää. "Asiakaslähtöisyys" sotii kuitenkin taiteen tekemisen riippumattomuuden periaatetta vastaan: jos taidetta ei tehdä sen itsensä vuoksi ja sen omilla ehdoilla, voidaanko edes puhua taiteesta?

Ehkä tulevaisuudessa taide eriytyykin entistä selkeämmin kevyehkään, kaikkialla läsnä olevaan taiteeseen sekä vakavaan taidetta-sen-itsensä-vuoksi –taiteeseen. Joka tapauksessa taiteen yhteiskunnallinen asema kasvaisi – luultavasti kysyntää olisi molemmille enemmän kuin nykyään. Taiteen ja kulttuurin aseman ja näkyvyyden nousu voisi tehdä yhteiskunnasta huomattavan erilaisen kuin mitä se nyt on. Millainen olisi yhteiskunnallisen **evoluution** vaihe, jossa taide olisi ubiikkia ja

jossa **pehmeät arvot ja kokemuksen ja tunnelmien eetos** kukoistaisivat – jossa taiteen merkityksestä ja vaikutuksista oltaisiin yhä tietoisempia?

3.7. Kulttuurijalanjäljen tarina

Ryhmä tiivistä Tulevaisuuspyörän olennaisimmat asiat ”tarinaksi”, joka on kuvattu seuraavassa, ylhäältä alaspäin etenevässä esityksessä.

Kuva 12. Kulttuurijalanjäljen tarina.

Kulttuurijalanjälki mittaisi tuotteen elinkaaren vaatiman kulttuuriosaamisen sekä osoittaisi kulttuurin kaikenkattavan merkityksen, ehkä jopa kulttuurin suorastaan kosmiset mittasuhteet... Mittari parantaisi toisaalta ihmisten tietoisuutta siitä, kuinka paljon kulttuuria ja taidetta ympäristömme sisältää, mutta myös ohjaisi tuotteiden valmistamista, verotusta ja resurssien kohdentamista. Näin kulttuurijalanjälki ja sitä ilmaisevat sertifikaatit ja mittarit loisivat aivan uudenlaisia taloudellisia kannustimia kulttuurin yhteiskunnallisen aseman vahvistamiseksi sekä nostaisivat kulttuurin yhdeksi ohjaavaksi periaatteeksi kaikessa inhimillisessä toiminnassa.

Mittarin yksikköä kutsuttaisiin pensselinvedoksi. Tuotteen elinkaaren tuottamat talous-, hyvinvointi- ja tunnevaikutukset sekä tuotteeseen käytetty työaika antaisivat sille pensselin vetoja tietyn verran. Näin mitattu tuotteen kulttuurijalanjälki voisi muuttaa myös eri taiteenlajien arvostusta. Esimerkiksi nyt heikosti arvostettu yhteisötaide – taidemuoto, jossa taiteilija luo yhdessä ihmisten

kanssa – voisi saada uudenlaista arvonantoa, kun sen kulttuurivaikutukset tulisivat kulttuurijalanjäljen avulla selkeästi esiin.

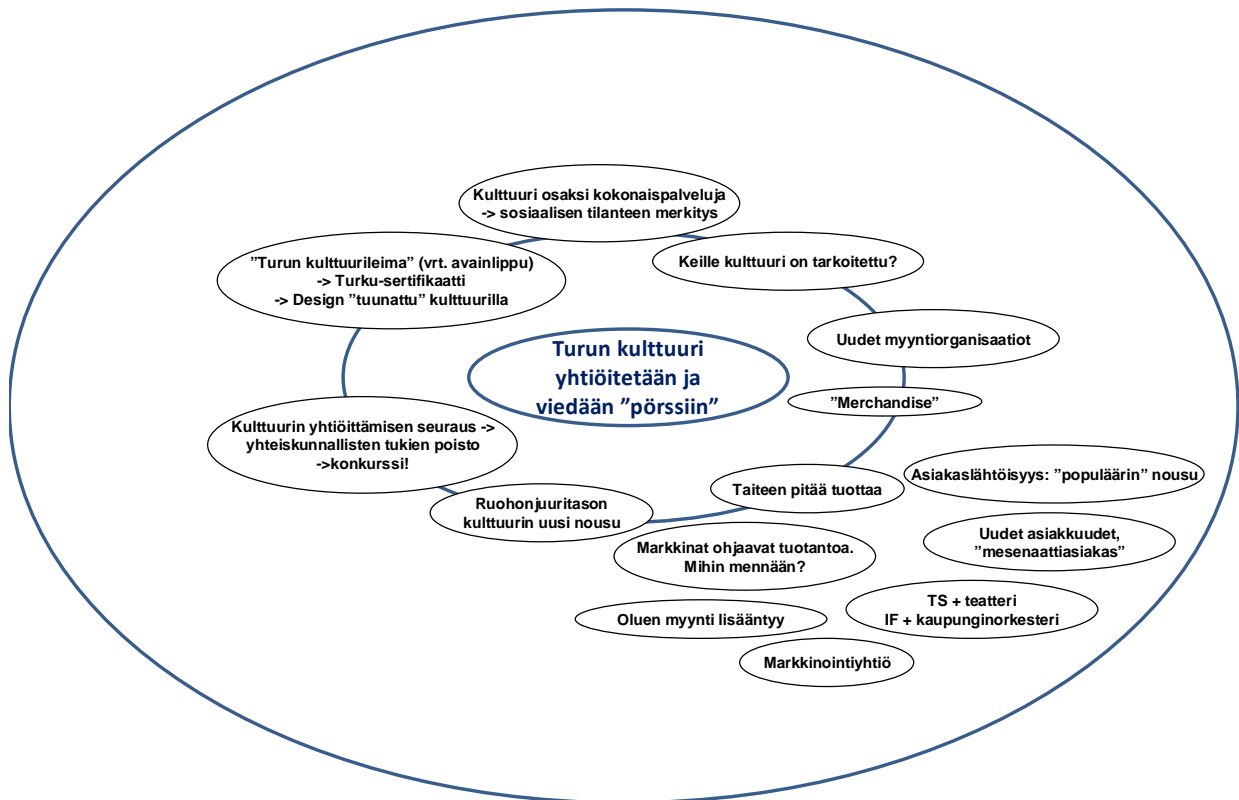
- **Pohdintaa:** Sopii hyvin yhteen kahden edellisen kanssa: kulttuurin ja taiteen sekoittuminen kaikkeen, kuten kestävä kehitys. **Korostaa sellaisia käsitteitä, kuten yrittäjyyskulttuuri, johtamiskulttuuri, käyttökulttuurit jne. Painotus siirtyy taiteesta kulttuuriin – kuten sote-alalla terveyshuollosta sosiaalialaan...**
- **Keskustelussa:** Taiteen demokratisoituminen, yhteisötaide ja kaupunginosataiteilijat, pallogrilli-kulttuuri sekä jonkinlainen **itekulttuurin ja korkea- ja ammattikulttuurin vastakkainasettelu: vihamielisyys korkeakulttuuria kohtaan kasvaa?** Taiteen julkinen rahoitus vähenee, alueellisen yms. osallistamisen rahoitus kasvaa.
- Jossakin määrin samaa kuin edellisessä: painotus elämäntavoissa ja käyttökulttuureissa. Samalla taide demokratisoituu, jolloin rajapinta ammattilaisen ja itetaiteilijan välillä hämärtyy – ja voi syntyä jopa vastakkain asettelua: kansalaiset eivät hyväksy kalliita, elitistisiä taidehankintoja – ja samaan aikaan ammattitaiteilijat turhaantuvat siihen, että kaikki käy. Tämä voisi periaatteessa johtaa myös ammattitaiteilijoiden vastaiskuun: eräänlaiseen taiteen ja suomalaisen kulttuurin uuteen kulta-aikaan, kun ammattilaiset ryhdistäytyvät ja aktivoituvat yhteiskunnalliseen keskusteluun. **2011 hankkeessa voisi tukea näitä ääripäitä: kaupunginosataiteilijoiden ohjaamaa itepallogrillitaidetta sekä samaan aikaan kaikkein laadukkainta ja kalleinta ammattitaidetta (kansallista ja kansainvälistä).**

Kuva 12. Ryhmät esittelevät tarinoitaan.

3.8. Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin tulevaisuuspyörä

Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin Tulevaisuuspyörän alla ideat on avattu ja lavennettu. Lihavoidut tekstikohdat ovat pyörän ideoita ja niiden pohjalta tähän raporttiin johdettuja ajatuksia.

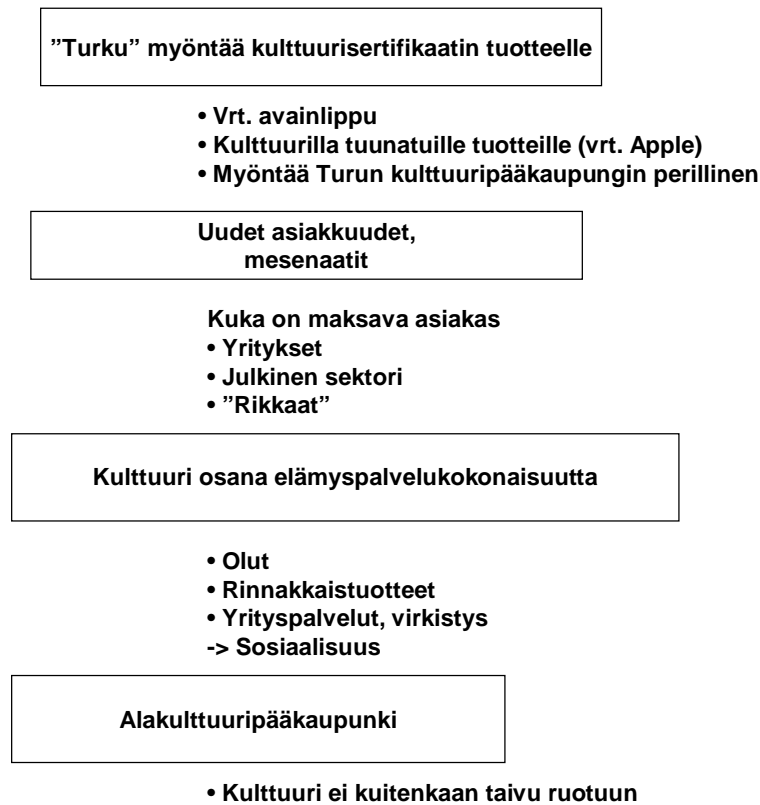
Kuva 13. Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin Tulevaisuuspyörä.

Turun kulttuurin yhtiöittäminen ja vieminen pörssiin on tapahtumana aito musta joutsen. Jos Turun kulttuuri yhtiötettäisiin ja vietäisiin pörssiin, kulttuuri asetettaisiin uuteen kontekstiin. Taiteesta tulisi varta vasten myytävä, **kaupallinen tuote**: sen ostaminen helpottuisi, ehkä myös "arkipäiväistyisi", ja taiteen tuotanto vastaisi kysynnän muotoilemiin tarpeisiin. Taide ja kulttuuri saisivat uusia **asiakkuuksia ja rahoitusmalleja**. Esimerkiksi **mesenaatit** lisääntyisivät. Taiteelle myös asetettaisiin **tuottavuusvaatimuksia**. **Kun markkinat ohjaisivat tuotantoa, heräisi kysymys, mihin suuntaan taide kehittyisi. Asiakaslähtöisyys voisi johtaa "populaarin" taiteen nousuun.** Taiteesta tulisi myös entistä luontevampi osa kaikkea ihmisten välistä **sosiaalista toimintaa**, ja taidetapahtumat alkaisivat ehkä muistuttaa konsertteja, joissa pääpaino olisi **oluen juonnissa**.

Taiteen popularisoituminen nostaisi entistä polttavammaksi kysymykseksi sen, **kenelle taide on tarkoitettu?** Populaari taide olisi useimpien mieleen, mutta liika kansaan menevyys ja helppous myös vieroksuuttaisi useita. Kun avoimilla markkinoilla toimivaa taidetta **ei voitaisi enää tukea julkisin varoin**, perinteinen taide voisi jopa joutua **konkurssiin**. "Laitostaiteen" ja taiteen popularisoitumisen seurauksena **ruohonjuuritason kulttuuri ja taide voisivat nousta kukoistukseen**.

3.9. Turun yhtiöitetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin tarina

Ryhmä tiivistä Tulevaisuuspyörän olennaisimmat asiat ”tarinaksi”, joka on kuvattu seuraavassa, ylhäältä alaspäin etenevässä esityksessä.

Kuva 14. Turun yhtiöitetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin tarina.

Turun kulttuurin yhtiöittäminen voisi johtaa taiteen myönteiseen arkipäiväistymiseen, taiteen imeytymiseen koko elämäämme ja asuttamaamme ympäristöön. Taide olisi ubiikkia ja normaali osa ihmisten elämää; myös ”korkealle” taiteelle olisi edelleen paikkansa museoissa ja muissa taiteelle pyhitetyissä paikoissa.

Tuotteille voitaisiin myöntää kulttuurisertifikaatteja, jotka helpottaisivat kulttuurilla kyllästettyjen ja tuunattujen tuotteiden valitsemista. Taiteen uudet rahoittajat ja rahoitusmallit loisivat uusia väyliä taiteenteon rahoittamiseen ja auttaisivat mahdollisesti vahvistamaan taiteen asemaa.

Sekä sertifikaatit että uudet rahoitusmallit toisivat taidetta ja kulttuuria osaksi elämispalvelukokonaisuutta. Taide ja kulttuuritapahtumat olisivat myös aiempaa enemmän ”tekosyy” kokoontua yhteen – tärkeintä olisi yhdessä olo, jota kulttuuri maustaisi.

Taiteen ja kulttuurin ”popularisoituminen” ei kuitenkaan välttämättä tarkoittaisi niiden vesittymistä ja väljähtymistä, vaan se voisi ruokkia yhteiskunnan yleistä luovuutta ja avata uutta tilaa ja uusia mahdollisuuksia kaikelle taiteelle ja kulttuurille. Populaari taide voisi myös herätellä

liike. Se vaatii kiireettömyyden ja rauhallisuutta generoivan taiteen kirjaamista kaupunkilaisten perusoikeuksiksi. Tähän suostutaan ja Turku julistautuu suomalaisen taiteen slow-cityksi. Etenkin **uusi sukupolvi** määrittää koko yhteiskunnan elämänarvoja ja ihanteita uudelleen. **Aikaa ja vapaa-aikaa** arvostetaan aivan uudella tavalla. **Käsitys ajankäytöstä** muuttuu siten, että **merkitykselliset kokemukset ja luovuus asetetaan etusijalle taloudelliseen tehokkuuteen nähden**. Samoin sosiaaliset suhteet, **perhe ja ystävät** nostetaan entistäkin keskeisempään asemaan. Myös **matkailu** nähdään yhä tärkeämpänä. Merkityksellisten kokemusten, sosiaalisten suhteiden ja matkailun kolminaisuus muodostaa pohjan **slow-elämälle ja slow-kaupungeille**: kiireen ja näennäisen tehokkuuden sijaan pyritään elämisen rauhallisuuteen, mielekkyyteen ja nautinnollisuuteen sekä esteettiseen ja kiinnostavaan ympäristöön. Samalla itsestä ohjautuva ja sisäiselle motivaatiolle perustuva elämä voi jopa parantaa tuottavuutta, kun ihmiset suhtautuvat tekemisiinsä innolla ja intohimoisesti. Kaiken kaikkiaan, jos hyvin käy, yksilöiden ja koko yhteiskunnan **onnellisuus kasvaa**.

Elämäntavan ja -arvojen muutos tarkoittaa **yksilöllisyyden ja yksilöllisten tarpeiden korostumista**. Tämän myötä mahdollisesti **kysyntä kasvaa ja suuntautuu aineettomiin hyödykkeisiin**. Talous muuttuu **elämystaloudeksi**. Elämystalouden nousu voi tarkoittaa **kulutuskulttuurin ”romahdusta”** tai ainakin muuttumista. Kulutuksen muuttuessa aineettomaksi, *merkityshyödykkeisiin* kohdistuvaksi, kulutuksessa pyritään pysyviin ja tärkeisiin kokemuksiin. Jos kuluttaminen ja tarjolla olevat tuotteet ja palvelut eivät pysty näitä tarjoamaan, kuluttamisesta pidättäytytään. Kulutus ei olisi enää ”pakko” ja arvo sinänsä. Myös kulutuksen käsitteeseen sisältyvät pinnallisuuden, ohimenevyyden ja kertakäyttöisyyden ajatukset saisivat väistyä.

Elämäntavan, arvojen ja talouden muutos sekä kulttuurin ja taiteen uusi asema muuttaisi myös työelämää. **Työelämä joustaisi ihmisten tarpeiden mukaan**. Joustaminen ei välttämättä tarkoita pelkästään työjärjestelyihin, esimerkiksi työaikaan liittyvää joustavuutta, vaan työntekijät vaativat yhä enemmän myös työn eetoksen joustavuutta ja mukautumista muuttuneisiin käsityksiin hyvästä elämästä: ihmiset toivovat, että heitä motivoisi työssä samat asiat kuin elämässä muutenkin. Työntekijöiltä myös vaadittaisiin uudistuneessa työelämässä yhä enemmän luovuutta, monialaisuutta ja vuorovaikutustaitoja. Taiteella ja kulttuurilla voisi olla uusi merkittävä rooli eri alueiden välittäjänä ja yhdistäjänä sekä työntekijöiden luovuuden ja työn mielekkyyden vahvistajana.

Uusi työelämä olisi luonteeltaan **synteettistä**, eri aloja ja elämänalueita yhdistelevää. Elämystalous ja vapaa-aika ulottavat vaikutuksensa yhä useammin myös työelämään. Jonkinlainen ihannetila voisi olla, että työ olisi samalla tavalla **itseisarvoista** toimintaa kuin taiteen tekeminen. **Palkan** suhteellinen merkitys vähenisi. Palkan rinnalle nousisivat yhä vahvemmin aineettomat palkkiot, ja **taiteesta voisi tulla työsuhde-etu**.

Uusi työelämä voisi olla **entistä tuottavampi**, kun ihmiset tekisivät töitä innoittuneina ja itsenäisinä, ei pomon valvovan silmän alla ja rahapalkan vastineeksi. Myös **työssä jaksaminen** paranisi, mikä myöskin parantaisi tuottavuutta. Uudistunut työelämä tuottaisi myös **uudenlaista arvoa**: ehkä taloudellisten voittojen ja materiaalsen kasvun rinnalle määrääväksi mittariksi nousisi talouden tuottama yhteiskunnallinen ja inhimillinen hyvä.

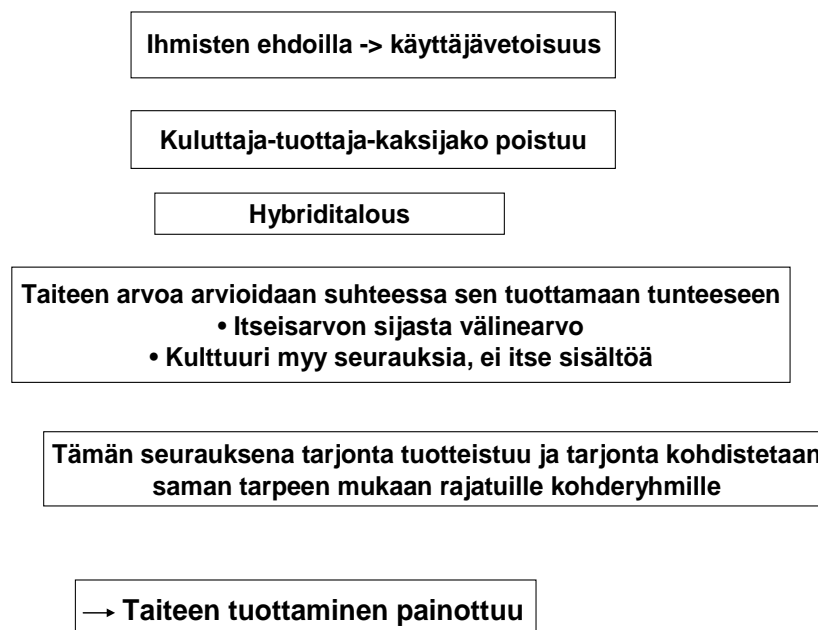
Uusi, ”synteettinen” tai ”alojenvälinen” ja slow-elämäntavan leimaama yhteiskunta muuttaisi myös **taiteen sisältöä**. Siinä korostuisivat etenkin **harmonia ja luonnosta tulevat vaikutteet**. Taiteella pyrittäisiin ennen kaikkea **voimaannuttamaan** ihmisiä ja **jäsentämään ajatuksia**. Tällaisen

tasapainoon pyrkimisen vuoksi **taiteen radikaalisuus** voisi heikentyä. Taide saisi uudenlaista **arvoa ja arvostusta**, mutta arvostus perustuisi ennen kaikkea **funktionaalisiin ja välineellisiin** päämääriin. **Taidetta markkinoitaisiin tunteilla ja tunnelmilla**, ja taiteen arvottamisen kriteeriksi voisi nousta ”hyvä fiilis”.

Yhteiskunnallinen muutos edellyttäisi muutoksia myös poliittisessa ohjauksessa. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi **Opetusministeriön, Työ- ja elinkeinoministeriön ja Kulttuuriministeriön entistä tiiviimpää yhteistyötä.**

3.11. Rauhoittumisen tarpeen tarina

Ryhmä tiivisti Tulevaisuuspyörän olennaisimmat asiat ”tarinaksi”, joka on kuvattu seuraavassa, ylhäältä alaspäin etenevässä esityksessä.

Kuva 16. Rauhoittumisen tarpeen tarina.

Uusi elämäntapa tarkoittaa siirtymistä voittojen ja varallisuuden maksimoinnista tarkoituksen ja merkityksen maksimointiin. Materiaalisten tarpeiden tyydytys tekee tietä henkisten tarpeiden tyydytykselle. Kulutuskyky muuttuu vastaavasti, ja uusia, henkisesti hienovireisiä ja yksilöllisiä tuotteita ja palveluja on mahdoton tuottaa ilman kuluttaja-tuottaja-kaksijaon poistamista tai höllentämistä. Syntyy hybriditalous, jossa talous on entistä vähemmän oma, selkeästi erotettava alueensa. Hybriditaloudessa ja ”synteettisessä yhteiskunnassa” muutkin alueet huokoistuvat rajoiltaan. Taide menettää itseisarvoista asemaansa ja sitä aletaan arvioida sen tuottamien hyötyjen ja seurausten perusteella. Henkisten tarpeiden korostuminen ja merkityksen etsintä lisäävät kulttuurin ja taiteen kysyntää, mikä puolestaan tarkoittaa taiteen entistä pidemmälle menevää tuotteistamista. Taide

voitaisiin valjastaa esimerkiksi työhyvinvoinnin lisäämiseen tekemällä siitä työsuhde-etu. Taiteen tuottaminen muuttaa taiteen luonnetta itseisarvosta välinearvoksi, mutta samalla se avaa taiteelle pääsyn yhä useammille elämänalueille ja yhä isompaan osaan ihmisten elämästä.

- **Pohdinta:** ihmisten pahasta olostä yms. tarpeista nouseva elämystalous ja slow-life. **Kulutuskulttuurin muutos ja positiivinen kulttuurivallankumous.** Taideterapiaa, esteettistä ympäristöä, laadukasta vapaa-aikaa ja sivistyksen kasvua.
- Samalla tavalla lässä tulevaisuuskuva, kuin kulttuurijalanjäljen musta joutsen. Tästä on paha saada kiinni. Mikä ero on joulumyyjäisillä ja modernin taiteen museolla? Tai karaoke-illalla ja oopperalla? **Elämänilo ehkä kasvaa, mutta taiteilijan vimma puuttuu.** Keskinertaisuus ja viihteellisyys aiheuttavat lopulta ammattitaiteilijoiden kapinan: **Korkeakulttuurin vallankumous ja kansalliskulttuurin uuden kulta-ajan synty...**
- Ihmiset kaipaavat laatuaikaa, elämyksiä ja viihdettä. Kulttuuri kasvaa taiteen kustannuksella. Ihmiset ovat tiedostavampia, mutta samaan aikaan kulttuuri ja taide keskinkertaistuvat ja arkistuvat 30 euron käsitöiksi ja itse tekemiseksi. Taiteesta voisi kuitenkin samalla tulla elitistisempää: erilaisia käyttökulttuureja ja lopulta myös ammatti- ja korkeataiteen tason kasvua (vaikka taiteen määrä olisi vähempää). **Keskusteluissa kiitettiin sitä, että 2011-tapahtumat olivat olleet arjessa niin, että moni kuntalainen oli voinut osallistua niihin. Ja uudet käyttäjäryhmät olivat törmänneet tapahtumiin yllättävissä paikoissa. Tätä taiteen ja tapahtumien tuomista julkisiin tiloihin ja arkeen voisi siis jatkaa 2011 –prosessissa.**

4. KYSELYN TULOKSET

Ensimmäisestä Tulevaisuuslinikasta saatujen aineistojen ja tulosten pohjalta laadittiin kysely, johon osallistujia pyydettiin vastaamaan. Kyselyssä selvitettiin Tulevaisuuslinikassa työstytyjen mustien joutsenten yhteiskunnallista merkittävyyttä ja toivottavuutta. Lisäksi vastaajat saivat halutessaan ideoida uusia mustia joutsenia.

Kyselyssä (N=22) tärkeimmiksi (sekä merkittävimmiksi että toivottavimmiksi) mustiksi joutseniksi nousivat **Kolmipäiväinen viikonloppu** sekä **Rauhoittumisen tarve ja slow-elämäntapa**. Ensimmäistä mustaa joutsenta piti melko tai erittäin merkittävänä Turun kulttuurille noin 73% vastaajista. Noin 77% vastaajista piti mustaa joutsenta melko tai erittäin haluttavana tulevaisuutena Turun kulttuurille. Jälkimmäistä mustaa joutsenta piti melko tai erittäin merkittävänä Turun kulttuurille n. 82% vastaajista. Noin 68% vastaajista piti mustaa joutsenta melko tai erittäin haluttavana tulevaisuutena Turulle.

Vähiten tärkeä oli kyselyn perusteella **Turun yhtiötetyn ja pörssiin viedyn kulttuurin musta joutsen**: n. 44% vastaajista piti sitä melko tai erittäin merkittävänä Turun kulttuurille, n. 27% vastaajista melko tai erittäin haluttavana tulevaisuuskuvana Turulle.

Kieltenvälisyyden ja Kulttuurijalanjäljen mustat joutsenet asettuivat näiden väliin:

Ensimmäistä piti melko tai erittäin merkittävänä Turun kulttuurille n. 64% vastaajista ja haluttavana tulevaisuuskuvana Turulle n. 64%. Jälkimmäistä piti melko tai erittäin merkittävänä Turun kulttuurille n. 64% vastaajista, ja haluttavana tulevaisuuskuvana Turulle n. 59%.

Kyselyn perusteella painottuu laatuajan, rauhoittumisen, viihteen ja viihtymisen tarve. lisäksi korostuu arkinen hyvä olo ja onnellisuus. Tämä nostaa erilaisten tapahtumien ja taiteen peruspalvelujen roolia sekä taiteen sekoittumista arkeen ja itse harrastamista yhdessä muiden kanssa.

Kyselyn perusteella painottuu laatuajan, rauhoittumisen, viihteen ja viihtymisen tarve. lisäksi korostuu arkinen hyvä olo ja onnellisuus. Tämä nostaa erilaisten tapahtumien ja taiteen peruspalvelujen roolia sekä taiteen sekoittumista arkeen ja itse harrastamista yhdessä muiden kanssa.

Kyselyssä kerättiin myös vapaita kommentteja ja ehdotuksia uusiksi mustiksi joutseniksi. Vastaajien ideat on listattu alla:

1. Yhteiskunnan taloudellisten resurssien riittämättömyys nykyisenkaltaisen kulttuuripolitiikan ja tukijärjestelmän ylläpitoon voisi olla yksi mahdollinen tulevaisuudenkuva. Voi toteutua, jos tulee syvä lama tai muu taloudellinen shokki. Resurssit kohdistettaisiin vain välttämättömiin yhteiskunnan toimintoihin. Mullistaisi suomalaisen "virallisen" kulttuurin, joka on pitkälti laitostunut ja julkisilla varoilla pyörivä. Loisi uutta elinvoimaa kulttuuriin.

2. Ryhdytään miettimään, mikä on ihmisille hyvä (en tarkoita yksilöä) sen sijaan, että mietitään mikä on yhteiskunnalle tai taloudelle hyvä. Tajutaan vihdoinkin, että yhteiskunta haisee!
3. Yhteiskunta siirtyy entistä enemmän paapomisyhteiskunnaksi ja laissa määritellään minkälaista kulttuuria saa harjoittaa ja missä. Kaikki vähänkin vaarallisia elementtejä sisältävät kulttuurimuodot (kuten sirkustaide) tulevat lailla kielletyiksi. EU-lainsäädäntö on kieltänyt kaikki järjestöt minkä seurauksena kolmas sektori näivettyy. Kulttuurin tuottaminen siirtyy entistä enemmän julkiselle sektorille, joka joutuu kulttuuritoimintaa rahoittaakseen perimään palvelumaksuja ja kulttuurista muodostuu "yläluokan" siisti ja riskitön harrastus. Ruohonjuuritasolla alkaa kuitenkin pikkuhiljaa syntyä underground kulttuuria, mutta toistaiseksi se on maan alla. Kulttuuripoliisit vahtivat, ettei maassa harjoiteta laitonta ja vahingollista kulttuuria. Kreikka ja Italia ovat romahtaneet ja niiden kulttuuritaiteet on huutokaupattu. Turku on onnistunut hankkimaan itselleen Pisan tornin ja Akropolis-kukkulan rauniot. Pisan torniin on sijoitettu Turun liikennelaitoksen toimitilat ja Akropolis-kukkulalla on Verovirasto, joka ei päässyt Kakolan mäelle, kun sinne rakennettiin aikuisten huvipuisto (huvipuistossa on vain virtuaalilaitteita, jotta kukaan ei vahingoittaisi itseään). Turun taidemuseoon on konkurssihuutokaupasta hankittu Gallen-Kallelan Akan ja kissan rinnalle Botticellin Venuksen syntymä. Nämä kaksi maalausta muodostavat jatkossa Turun taidemuseon peruskokoelman kulmakivet. Kulttuurialan yrittäjät ovat muuttaneet Ahvenanmaalle, jonne he ovat perustaneet yhteisön, joka tuottaa laadukkaita käsityötuotteita vientiin. Vienti suuntautuu erityisesti Kiinaan, jossa elintaso on kohonnut niin, ettei niiden omat tuotteet enää kelpaa, vaan pitää saada tuontitavaraa. Käsityöyrittäjillä menee Ahvenanmaalla hyvin.
4. Kansalaispalkka, joka toteutuessaan mahdollistaisi useat yllä esitetyistä hankkeista.
5. Taiteen oma sisältö ja sen vaikuttavuus. Sovellettuna särmät häviävät ja sen mukana moni asia muuttuu bulkiksi. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyy huominen ja tämän hetken arjen yli näkeminen. Silti hyvätkään asiat eivät kannu. Zlinin Batakaupunki Tsekissä on arkkitehtonisesti loistava, mutta jos 45.000 työpaikan teollisuus lopetetaan paikkakunnalla, ovat selviämisen keinot vähissä.
6. Valtion leikkaukset kulttuurialan koulutuksesta (todellinen uhka: muotoilun ja musiikin koulutus loppuu Turusta), Eu kaatuu ja tuet kulttuurihankkeille loppuvat kokonaan, taide ja taitoaineet poistuvat kokonaan opetuksesta, kybersota kaataa sähköiset verkot ja verkostot, Guggenheimin museon rakentaminen Helsinkiin, laivaliikenne Turun ja Tukholman välillä hiipuu, luova talous kuihduttaa luovuuden.
7. Kulttuurialojen opetuksen alasajo tai lopettaminen Turussa. Sillä voisi olla aika dramaattisia negatiivisia vaikutuksia. Positiivinen "musta joutsen" taas voisi olla päätös, jonka myötä Turkuun tulisi kunnollinen kulttuurikeskus, joka tarjoisi pysyvän ja hyvän infrastruktuurin ja jossa saman katon alla toimisivat erilaiset alueelliset toimijat. Tämä voisi muuttaa radikaalisti toimintamahdollisuuksia.

- 8.** Jospa ryhdytään hakemaan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä yksilöllisen mielihyvän tavoitteluun. Viihteellistyvä kertakäyttökulttuuri jäisi vähemmäksi. Olisi kuitenkin varottava uudelleen lämmittämästä valistuksen projektia.
- 9.** Entä vastakohtien kautta: yksipäiväinen viikonloppu, jokainen on taiteilija; yksilön nostaminen esille taiteen tuottajana.
- 10.** Ruokakulttuurin muutos: luomu, paikallisuus, itseviljely, kaupunkiviljely, joutomaaviljely, ekosysteemipalvelujen merkityksen ymmärtäminen ihmisen hyvinvoinnille ja jopa niiden jonkinasteinen tuotteistaminen ja mahdollinen yhdistäminen ihmisen tuottamiin kulttuuripalveluihin.

5. TOINEN TULEVAISUUSKLINIKKA

Tässä luvussa kuvataan kokonaisuudessaan toisen, 3.11.2011 pidetyn Tulevaisuusklinikan kulku ja saadut tulokset.

5.1. Tulevaisuusklinikan kulku

Kehitysjohtaja Olli Hietanen Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta avasi Tulevaisuusklinikan. Hietanen esitteli edellisen, 27.5.2011 pidetyn Turun Mustat Joutsenet – tulevaisuusklinikan tulokset sekä esitteli omia, yhteen vetäviä näkemyksiään tuloksista.

Hietasen esityksen jälkeen professori Sirkka Heinonen Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta alusti aiheesta ”Tulevaisuuden ennakointihaaste: havaitsetko mustia joutsenia”? Heinonen esitteli lyhyesti myös edellisen mustat joutsenet –tulevaisuusklinikan pohjalta tehdyn kyselyn tulokset, kyselyssä esiin tulleet uudet mustat joutsenet sekä edellisen tulevaisuusklinikan työstämättömät mustat joutsenet.

Heinosen esityksen jälkeen katsottiin Mustien Joutsenten Tulevaisuusikkuna³, johon oli liitetty myös kyselyn ja edellisen klinikan työstämättömät mustat joutsenet. Yleensä Tulevaisuusikkunaa käytetään heikkojen signaalien visualisoimiseen, mutta tässä sessiossa metodia sovellettiin kokeellisesti herättelemään mielikuvitusta mustien joutsenten ennakoimiseen.

Tulevaisuusikkunan katsomisen jälkeen ryhdyttiin ideoimaan uusia mustia joutsenia: mitä tahansa odottamattomia ja yllättäviä tapahtumia, joilla on vaikutuksia kulttuuriin ja erityisesti Turun kulttuuriin. Osallistujat keskustelivat keskenään ja syöttivät toisilleen ideoita mahdollisista mustista joutsenista. Lyhyen kirkastavan keskustelun jälkeen ideoija kirjoitti ajatuksensa lapulle ja kävi liittämässä sen seinälle kiinnitettynä PESTEC-taulukkaan, jossa oli jo valmiina edellisen klinikan työstämättömät sekä kyselyssä mainitut mustat joutsenet (ks. liite 4).

Uusien mustien joutsenten ideoinnin jälkeen osallistujat saivat äänestää PESTEC-taulukosta kolmella tarratäplällä itseään eniten kiinnostavia mustia joutsenia ensin hetken aikaa tutustuttuaan niihin. Eniten ääniä (neljä kumpikin) saivat ”Matalat kynnykset mahdollistavat osallistumisen – mitä teit itse? Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous” sekä ”Logomosta tulee aidosti merkittävä keskus!”

---

³ Tulevaisuusikkuna (Futures Windows) on Elina Hiltusen kehittämä ennakointimetodi, jossa visualisoidaan heikkoja signaaleja eli orastavista ilmiöistä kertovia merkkejä ja jota on sovellettu VIDICO-hankkeen Luova TulevaisuusTila -hankkeessa (Heinonen & Hiltunen 2011). Heikkoja signaaleja (tai nousevia uusia ilmiöitä, joihin kyseiset signaalit viittaavat) voidaan esittää visuaalisessa muodossa valokuvien ja piirrosten avulla esimerkiksi seinälle heijastettavana (tai tietokoneen näytöltä katseltavana) kalvoesityksenä. Tulevaisuusikkuna on ikään kuin ikkuna tulevaisuuden kehitysilmiöihin ja niistä kertoviin heikkoihin merkkeihin, joita katsojat voivat tunnistaa, analysoida ja tulkita.

Äänestyksen jälkeen osallistujat ryhmittivät heille ilmoittautumisessa jaettujen punaisten ja keltaisten lappujen mukaisiin ryhmiin, ja moderaattorit antoivat keltaiselle ryhmälle työstettäväksi eniten ääniä saaneista mustista joutsenista ensin mainitun ja punaiselle ryhmälle jälkimmäisen.

Työskentely aloitettiin Tulevaisuuspyörällä (ks. luku 1.2), jonka keskelle kirjoitettiin ryhmän saama musta joutsen. Pyöränsä ensimmäiselle kehälle ryhmät ideoivat mustan joutsenen vaikutuksia. Tämän jälkeen siirryttiin toiselle kehälle, johon ideoitiin välillisiä vaikutuksia tai konkreettisia tuotteita, palveluja, toimintamalleja ja innovaatioita.

Kehien valmistuttua ryhmät valitsivat ideoimistaan mustan joutsenen seurauksista kiinnostavimmat ja tärkeimmät. Sen jälkeen he kirjoittivat niistä muodostuvasta kokonaisuudesta erilliselle paperilakanalle lyhyen ”tarinan” maailmasta, jossa musta joutsen on tapahtunut. Lopuksi ryhmät esittelivät vuorollaan tarinansa muille osallistujille. Kunkin esityksen jälkeen tarinasta keskusteltiin lyhyesti.

Kuva 17. Jokainen sai äänestää itseään kiinnostavaa mustaa joutsenta.

Kuva 18. Eniten ääniä saaneita mustia joutsenia työstettiin ryhmissä.

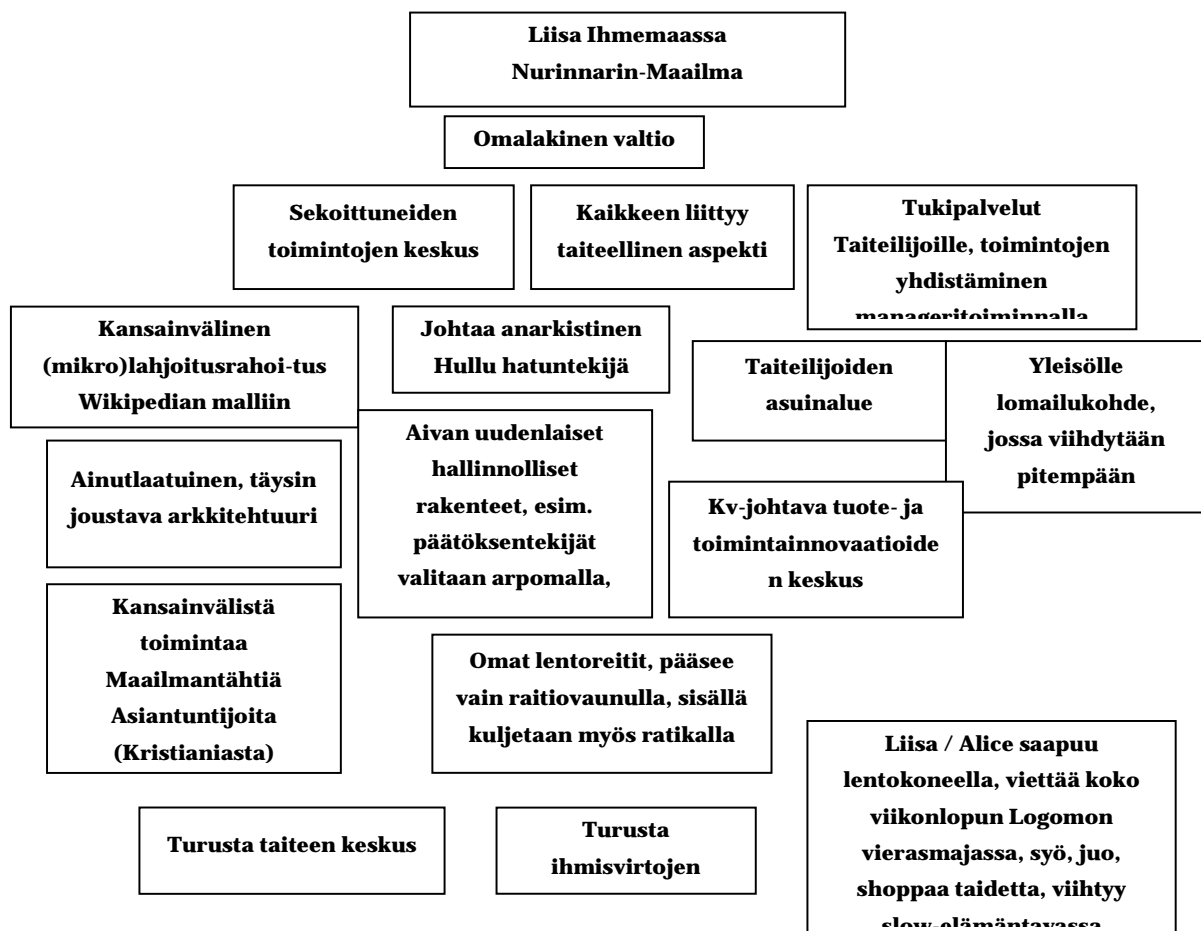
Kuva 19. Lopuksi ryhmät esittelivät tarinansa.

Todellinen musta joutsen paljastuu Logomon ideologiassa, hallinnossa ja laillisessa asemassa. Logomo on eräänlainen **vapaavaltio** keskellä Turku Kööpenhaminan **Christianian** tapaan. Sitä johtaa **anarkistinen toimitusjohtaja**. Logomon, kuten koko Turun, **päätöksentekooelimityssä on taiteilijoiden enemmistö**. Logomo on myös **verovapaa vyöhyke**. Ainutlaatuisen vapaan ilmapiirin ansiosta Logomosta tulee erilaisten **kokeilujen, luovan johtamisen ja ylimalkaan luovan toiminnan** kansainvälisesti merkittävä keskus. Erityisesti vapaan ilmapiirinsä vuoksi **eri alojen taiteilijat janoavat päästä Logomoon**, mikä edelleen vahvistaa vapauden ja rohkean kokeellisuuden ilmapiiriä. Joustavuuden ja vapauden ideologia on Logomossa läpikotaista, ja myös **arkkitehtuuri** on tehty niin joustavaksi ja muokattavaksi kuin mahdollista.

Kaiken kaikkiaan Logomo on noussut merkittävään asemaan **avantgarde-ekosysteemin keskuksena**. Logomo säteilee sykkivää ja uudistavaa elinvoimaa koko Turkuun. Logomon vetämänä Turkuun perustetaan kokonaisia **taiteilijoiden kaupunginosia**. Koko Turun kulttuuri ja henki muovautuu pikku hiljaa kohti Logomon eetosta, ja **Turusta tulee paitsi merkittävä taiteen keskus, myös vapauden kulttuurin ja vapaan ajattelun kehto**. Turku houkuttelee ihmisiä ympäri maapallon, ja siitä tulee ennen näkemättömien **ihmisvirtojen kohde**.

5.3. Tulevaisuustarina "Liisa Ihmemaassa - Nurinnarin-maailma"

Kuva 21. Tarina aiheesta Liisa Ihmemaassa Nurinnarin Maailma

5.4. Mustan joutsenen ”Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous” Tulevaisuuspyörä

Ryhmän jäsenet: Sirpa Halonen, Olli Hietanen (moderaattori), Sofi Kurki ja Annamari Rytönen.

Kuva 22. Omaehtoisuuden vastuullisen vallankumouksen Tulevaisuuspyörä.

Ryhmän aiheena olivat omaehtoisuus ja matalat kynnykset: se, miten tavalliset ihmiset kykenivät osallistumaan kulttuuripääkaupunkivuoden tapahtumiin. Pyörän ensimmäisessä vaiheessa ryhmä keskusteli siitä, miten tätä tavoitetta oli toteutettu kulttuuripääkaupunkivuoden tapahtumissa. Keskustelua käytiin muun muassa siitä, että kulttuurista puhuttiin mediassa tavallista enemmän ja myös tapahtumia oli tavallista enemmän – ja niitä toteutettiin epätavallisissa paikoissa, jotka toivat taiteen lähemmäs ihmisten arkea (ei tarvinnut erikseen lähteä jonnekin taidetta etsimään). Tapahtumat olivat monipuolisia: jokaiselle jotakin. Lisäksi oli paikkoja, jonne pääseminen oli helppoa: Logomo ja Kulma. Kaiken moninaisuuden keskellä oli hyvä, että oli tunnistettavia ja hyvin tiedotettuja paikkoja, joista kykeni aloittamaan ja etsimään tietoa. Yleinen tuntuma oli se, että kulttuuripääkaupunkivuosi onnistui laajentamaan käsitystä siitä, mitä kulttuuri on. Kriittisenä pohdintana mietittiin sitä, että oliko osallistuminen silti aina katsojana osallistumista – vai mahdollistivatko tapahtumat myös siirtymisen kuluttajasta tuottajaksi?

Keskustelun seuraavassa vaiheessa pohdittiin sitä, miten osallistumista, omaehtoisuutta ja matalia kynnyksiä voitaisiin jatkossa kehittää ja ylläpitää. Keskustelussa nousi esille useita tärkeitä teemoja: eräs tärkeimmistä on matalan kynnyksen paikkojen, kuten esimerkiksi Logomon vahvistaminen. Fyysiset tilat ovat tärkeitä toiminnan mahdollistajia. Keskustelussa pohdittiin sitä, että onko tosiaan niin, että kaikki on kulttuuria: ovatko rasismi ja grillaaminenkin matalan kynnyksen kulttuuria? Kuka määrittelee oikean ja väärän? Kulttuuripääkaupunki mahdollisti matalan kynnyksen osallistumisen – mutta pikemminkin yleisönä kuin tekijänä. Moni keskustelija toisaalta koki, että kulttuuripääkaupunkistatus nosti itsetuntoa – ja lähes koko ryhmä totesi jossakin yhteydessä toimineensa matka- ja kulttuurioppaan jollekin ryhmälle vuoden aikana (sukulaisille tai jonkin työhön liittyvän kokouksen yhteydessä). Voisiko tässä olla seuraava vaihe: tekemiseen panostaminen? Toimenpide-ehdotuksina esille nousi muun muassa tavallisten ihmisten tarinoiden kerääminen: mitä sinä teit kulttuuripääkaupunkivuonna – mihin osallistuit ja mitä koit?

Lisäksi tarvitaan näkyviä ja kuuluvia uusia teoksia ja mielellään sellaisia, jotka osallistavat ihmiset mukaan niiden toteuttamiseen. Tässä yhteydessä puhuttiin myös siitä, että eri-ikäiset pitävät erilaisista asioista – ja omaehtoisuuteen/itse tekemiseen voi liittyä myös yllättäviä ja kielteisiä asioita: esimerkiksi itseorganisoituvat Facebook-tapahtumat eivät ole kenenkään hallinnassa ja niiden yhteydessä voi tapahtua kielteisiä asioita. Muita esille nousseita ”kulttuuriaktiivisuuden” keinoja ovat yksityisille ihmisille suunnatut prosentti taiteelle -palvelut (miten voin itse kuulua tai osallistua tällaiseen prosenttikerhoon?), jokin Tosi-TV Turusta, undergroundia sekä tilojen ja asioiden haltuun ottoa esimerkiksi sosiaalisen median avulla. Näillä toimenpiteillä omaehtoisuudesta, itse tekemisestä, osallistumisesta, joukkoistamisesta ja matalista kynnyksistä voisi kehittyä musta joutsen, joka muuttaa koko kaupungin ilmapiirin, tekemisen tavan ja arkikulttuurin.

5.5. Tulevaisuustarina ”Turkulaissii 2021”

Isä lähtee harrastamaan aikuissirkusta Logomoon ja lähettää uusiokulttuuriperheelleen kutsun tulla mukaan. Tytär vastaa, ettei ehdi eikä halua, koska pelaa juuri kavereidensa kanssa. Isän työkaverit vastaavat etteivät nyt ehdi, mutta kaksi naapuria samalta kadulta ilmoittavat tulewansa mukaan. Työkavereista kaksi kertoo sittenkin osallistuwansa netin kautta ainakin yleisönä, kun Logomon virtuaaliseen mahdollistavat sekä katsomisen että osallistumisen.

Jääkaappi ilmoittaa matkalla, että maito on loppu. Logomon vieressä olevan kaupan maitopurkit puolestaan kertovat, että maito on siellä halpaa – ja samalla muidenkin tuotteiden tarjouksia.

Äiti puuttuu puheeseen ja kertoo, että kattopuutarhan sato on nyt syötävissä ja ruokapiiristä on tullut juuri lähetys. Kaupasta tarvitaan vain kahvia. Resepti on ruokapiirin kuukauden kokeilu.

Uusiokulttuuriperhe maksaa vapaaehtoista kulttuuriveroa, jolla rahoitetaan alueellista kulttuuria. Uusiokulttuuriperheen ”adoptoimat” nairobilaisnuoret suunnittelevat seuraavan viikon pihajuhlaa.

6. YHTEENVETO

Tässä raportissa kuvattu mustien joutsenten prosessi on tavanomaisesta tulevaisuusprosessista poikkeava kokeellinen prosessi, jossa etsitään suoraan heikkoja signaaleita ja viljejä kortteja. Tavoitteena siinä on ollut muodostaa normaalia vahvempia ja värikkäämpiä tulevaisuuskuvia, joiden perusteella voidaan arvioida, että mikä asia todellakin voisi muuttua – ja että onko olemassa joitakin tekoja ja ilmiöitä, joita vahvistamalla voisimme saada merkittäviä asioita aikaan.

2011-prosessin onnistumista arvioitaessa täytyy myös muistaa, että prosessi oli alun perinkin jaettu kolmeen osaan: jotakin tapahtuu ennen kulttuuripääkaupunki vuotta, jotakin sen aikana ja kaiken näköistä myös tuon vuoden jälkeen. Eli peliä ei ole vielä pelattu loppuun asti, vaan nyt tästä eteenpäin tulisi toteuttaa ja varmaan myös toteutetaan niitä hankkeita, jota vakiinnuttavat erilaisia hyviä käytäntöjä Turkuun, Turun seudulle, Varsinais-Suomeen - ja ehkäpä kansallisestikin. Mutta mitä nämä merkittävät ilmiöt ovat? Siihen olemme Mustien joutsenten hankkeella omalta osaltamme etsineet vastauksia.

Turku 2011 on tuonut taidetta ympäristöihin ja tiloihin, joissa sitä ei ole totuttu näkemään -- esimerkiksi suoraan kadulle, kulmille ja puistoihin. Tämä voi enteillä tulevaisuuden kehitystä, jossa taide on jatkuvasti läsnä ihmisten arjessa ja ympäristössä. Saatetaan alkaa puhua "ubitaiteesta" vastaavasti kun puhutaan "ubiteknologiasta" ympäristössämme ja käytössämme alati läsnä olevasta teknologiasta.

Ehkä vuosi on myös edistänyt ja ainakin nostanut esiin slow-elämäntapaa ja määritellyt hyvinvoinnin käsitettä uudelleen? Ehkä turkulaiset pyrkivät elämässään yhä enemmän yksilölliseen mielekkyyteen, merkityksellisyteen ja elämyksellisyteen – näin kulttuurin kysyntä ja tarjonta lisääntyisivät.

Vuosi on voinut myös lisätä yleistä vuorovaikutusta ja monensuuntaisuutta -- kaupunkilaisten kesken, eri toimialojen kesken, kaupunkilaisten ja toimialojen/yritysten kesken, kaupunkilaisten ja kaupungissa kävijöiden kesken jne. Tämä on omiaan edistämään markkinatalouden ja kansalaisyhteiskunnan toimintatapojen sekoittumista, madaltamaan hierarkioita ja kannustamaan osallistumiseen.⁴

Tähän yhteenvetoon on tiivistetty näkemyksiä sitä, mikä vahvistuu ja mitä pitäisi vahvistaa. Hieman yksityiskohtaisemmat perustelut ja taustat ovat sitten yhteenvedon täydennyksenä.

Vapaa-ajan määrä vaikuttaa kulttuurin kulutukseen: mitä enemmän vapaa-aikaa, sen enemmän kysyntää kulttuurille. Yhteiskunnallinen pahoinvointi (esimerkiksi kiire) sen sijaan voi muuttaa kulttuurin jopa aggressiiviseksi vastavoimaksi. Jos haluamme vahvistaa kulttuurin yhteiskuntakriittistä

---

⁴ Toisaalta satunnainen keskustelu paikallisen taksikuljettajan kanssa toi yllättäen esiin vaikutelmaa, että tietyt tilaisuudet kalliine pääsymaksuineen oli tehty muulle yleisölle kuin tavallisille kaupunkilaisille. Kipukynnys lienee siinä, jos taide- tai kulttuuritapahtuman sisäänpääsymaksu ylittää elokuvalipun hinnan.

muutosvoimaa, niin jatkossa tulisi vahvistaa ja panostaa **Underground -ajatteluun**, jota oli mukana myös 2011 prosessissa.

Käynnissä on kulttuurin/taiteen pirstaloituminen erilaisiin käyttöihin nykyistä elämänmenoa ja taloutta eteenpäin vieväksi kauppataiteeksi ja sen kritiikiksi sekä lukuisiksi elämäntavoiksi, käyttökulttuureiksi ja kansalaisliikkeiksi. 2011 hankkeen osalta tähän liittyviä hankkeita ovat mm. **ruokakulttuuriin yms. elämäntapoihin liittyvät hankkeet ja prosessit.**

Samalla **taide demokratisoituu**, jolloin rajapinta ammattilaisen ja itetaiteilijan välillä hämärtyy. Verstaiden palautekeskusteluissa **kiitettiin sitä, että 2011-tapahtumat olivat olleet arjessa niin, että moni kuntalainen oli voinut osallistua niihin. Ja uudet käyttäjärühmät olivat törmänneet tapahtumiin yllättävissä paikoissa.** Tätä taiteen ja tapahtumien tuomista julkisiin tiloihin ja tavallisten kuntalaisten arkeen voisi siis jatkaa 2011 -prosessissa. Tähän liittyen voi syntyä jopa vastakkain asettelua: kansalaiset eivät hyväksy kalliita, elitistisiä taidehankintoja – samalla kun ammattitaiteilijat voivat turhaantua siihen, että kaikki käy. 2011 prosessi voisi jatkossa tukea näitä ääripäitä: **kaupunginosataiteilijoiden ohjaamaa ite- ja pallogrillitaidetta sekä samaan aikaan kaikkein laadukkainta ja kalleinta ammattitaidetta (kansallista ja kansainvälistä)**

Iitetaiteilijan ja ammattitaiteen välissä kehittyä luova talous, joka voi saada uuden merkityksen: taiteilijoista tulee asiakas- ja projektipäälliköitä ja kulttuuriantropologeista henkilöstöjohtajia. Luovilla aloilla ja luovissa tehtävissä työskentelevät ihmiset kaipaavat laatu-aikaa, elämyksiä ja viihdettä. Työväenopistojen kurssit täyttyvät ja opiskelu on muodissa. Kulttuuri kasvaa taiteen kustannuksella. Ihmiset ovat tiedostavampia ja kuluttavat enemmän kulttuuria kuin ennen, mutta samaan aikaan kulttuuri ja taide keskinkertaistuvat, viihteellistyvät ja arkistuvat käsitöiksi ja itse tekemiseksi. 2011 prosessin osalta jatkossa painotus erilaisiin kaupungin pörinällä täyttäviin **kaljatellettapahtumiin, kuten Tall Ship Race ja Down by the laiturin ja toisaalta yritysten ja taiteilijoiden yhteistyöhön** (mm. palvelumuotoiluun ja työttömien taiteilijoiden jatko- ja muuntokoulutukseen: kaikki Suomen työttömät taiteilijat voitaisiin kerätä Turkuun muuntokoulutukseen).

Luovalla taloudella voidaan tarkoittaa kaikkia toimialoja ja töitä, joissa työhön kuuluu oleellisesti luova ongelmanratkaisua -- työt, joissa ei voi tai ei tarvitse noudattaa tarkkoja ohjeita ja rutiineja. Käytännössä tämä koskee kaikkia valkokaulustöitä. Suppeampi ja osuvampi määritelmä koskee ns. luovia ydinaloja – alat, joissa työskentelään symboleja ja kulttuurisia merkityksiä. Toisaalta symbolisia ja kulttuurisia merkityksiä työstäviä ammatteja löytyy sekä tietotyön parista että kädentaitojen tai ilmaisutaitojen suunnasta. Luova talous voi tulevaisuudessa vahvistua huomattavastikin kun ihmiset rakentavat elämästään yhä yksilöllisesti merkityksellisempää.

Luova talous voi kehittyä myös siten, että taide, muotoilu ja kulttuurisisällöt ovat osa yhä useampaa toimialaa palveluista raskaaseen teollisuuteen. Yritykset voisivat palkata taiteilijan siinä samassa kuin he värväävät ympäristö- tai yhteiskuntavastuuhenkilön.

Kehityksen vaarana on taiteen välineellistyminen, kaupallistuminen ja latistuminen. Taiteen tuotteistamisen taidon ja innovaatioiden kaupallistamisen osaamisen puute saattaa olla taloudelliselle tuotolle ehkäisevä kynnyks.

Varsinaisesta ammattitaiteesta voi samalla tulla elitistisempää: todelliset osaajat voivat irrottautua kaikesta edellä mainitusta ja keksiä taiteen uudelleen niin, että tuloksena on suomalaisen kulttuurin ja taiteen uusi kulta-aika. Tämä kulta-aika ei siis synny kaikesta edellä kerrotusta, vaan riippuu siitä, että

ryhdistäytyvätkö todelliset virtuoosit. Ja aivan kuten tieteessä, niin myös taiteessa kyse on myös kansainvälistymisestä: kärkitaiteen tuonnista, kotimaisten taiteilijoiden ammattitaidon nostosta ja kansainvälistämisestä – sekä huipputaiteeseen (vrt. huipputieteeseen) panostamisesta. 2011 -proessin osalta **haasteena on jatkaa ja panostaa kansainväliseen huipputaiteeseen ja taiteen peruskoulutuksen ja rahoituksen kehittämiseen (esimerkiksi joillakin stipendeillä, residensseillä, mielikuvituksellisilla ja normaalia suuremmilla hankinnoilla, jotka keräävät turistejakin ihmettelemään jne.).**

Myös kyselyn tuloksissa painottui laatuajan, rauhoittumisen, viihteen ja viihtymisen tarve. Arkinen hyvä olo ja onnellisuus. Tämä nostaa erilaisten tapahtumien ja taiteen peruspalvelujen roolia sekä taiteen sekoittumista arkeen ja itse harrastamista yhdessä muiden kanssa. Kysely ei tältä osin tuonut mitään uutta, mutta korosti tätä tavallisten ihmisten hyvinvointia kulttuurin kautta (enemmän kuin luovaa taloutta tms.). **Merkittäviä tuloksia voitaisiin ehkä saada myös panostamalla ja profiloitumalla "terveyttä kulttuurista" -teemaan.** Sopii Pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle – ja myös Turulle. Kapea sektori, jolla voisi kehittää erityisosaamista ja kansainvälistä näkyvyyttä.

Toisessa verstaassa alkoi hahmottua esille todellinen musta joutsen – eli Logomo. Logomosta tulisi kehittää kulttuurin tekemisen ja kokemisen paikka putiikkeineen ja pajoineen – samalla siitä tulisi tehdä kaupunkilaisten kulttuuriharrastusten keskus samalla tavalla kuin Alfa-Center, Leaf Areena yms. ovat urheilukeskuksia. Logomon ympärille tulisi kaavoittaa kokonainen kulttuurikaupunginosa. Tämä alue houkuttelisi taiteilijoita, turisteja ja kaupunkilaisia ennen näkemättömällä tavalla. Toteutuksessa tulisi hyödyntää korkealuokkaista ja mielikuvituksellista rakentamista (kilpailutuksia ja kärkiosaajia) sekä uusinta mahdollista teknologiaa (virtuaaliseen yms. ubiikki-, nano- ja bioteknologia). 2011 osalta **Logomon pitäisi olla keihäänkärki, johon panostetaan tulevina vuosina enemmän kuin koko kulttuuripääkaupunkivuoteen panostettiin.**

Kulttuuripääkaupunkivuoden noste kannattaa hyödyntää täysimääräisesti ja taiteen tsunamilla surfata tulevaisuuteenkin. Tämä tapahtuu vaikkapa panostamalla kulttuuriin aiempaa enemmän, edistämällä taiteen ja kulttuurin integroitumista muihin yhteiskunnan ja talouden aloihin, sekä erityisesti tarjoamalla kaupunkilaisille mahdollisuuksia ja virikkeitä tuottaa taidetta ja muokata kaupunkiympäristöä. Yhteisluovuuden ja vertaistuotannon edistäminen voisi tuoda uutta potkua Turun kulttuurielämään ja kaupunkikulttuuriin. Vuosittainen kulttuurikampanja voisi olla kaikkien taide- ja kulttuurialojen kilpailut sekä ammattilaisille että kaupunkilaisille itselleen suunnattuina. Koululaisille erityisesti räätälöidyt taksvärkki- ja työharjoittelujaksot järjestettäisiin kutsumalla turkulaiset yritykset kummiorganisaatioiksi.

Kulttuurista on tulossa yhä enemmän yksittäisiä projekteja, tapahtumia, satunnaisten kohtaamisten kudelmia, joita itse tekemisen eetos ryydittää. Toisaalta kulttuurista on tulossa yhä enemmän prosessi, kokonaisvaltainen dynamo, jonka vaikutuksia havaitaan arjen näyttämön kaikkiin kulmiin - hyvinvointiin, terveyteen, työllisyyteen, toimeentuloon, viihtymiseen. Kaupunkikulttuurista tulee ilmaa, jota kaupunkilaiset hengittävät ja jota he tarvitsevat elääkseen hyvää elämää.

LÄHTEET

- Gibson, William** (1991). Neurovelho. (Neuromancer, 1984.) Suom. Arto Häilä. Helsinki, WSOY.
- Heinonen, Sirkka & Hiltunen, Elina (2011)**. Creative Foresight Space and the Futures Window: Using visual weak signals to enhance anticipation and innovation. Futures (in press).
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho** (2011). Anticipation and Interpretation of Black Swans As A Learning Process – Lessons of a Volcanic Ash Cloud. Artikkelit eTUTU-julkaisussa : http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011_5.pdf.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho** (2010). Digikulttuuri ja aikaosaaminen vuonna 2020. Luova tulevaisuustila –hankkeen avajaiset teknologiakeskus Innoparkissa 17.12.2010.
- Kulttuuripääkaupunkiesittely**. <http://www.turku2011.fi/turku-2011/kulttuuripaakaupunkiesittely>. Luettu 11.7.2011.
- Shirky, Clay** (2010). Cognitive Surplus. Creativity and Generosity in a Connected Age. Penguin.
- Taleb, Nassim** (2007). Musta joutsen: Erittäin epätodennäköisen vaikutus. Suom. Kimmo Pietiläinen. Helsinki, Terra Cognita.

LIITE 1. OSALLISTUJAT

Tulevaisuusklänikka 27.5.2011

Aarinen, Sirkku
Aittokoski, Metsämarja
Fredriksson, Heidi
Hänninen, Timo
Järvipetäjä, Milla
Katajarinne, Petri
Koivula, Reino
Kähkönen, Johanna
Laaksonen, Markku
Lehikoinen, Kai
Lieppinen, Marja-Liisa
Luostarinen, Nina
Mertanen, Olli
Nurminen, Hanna
Nylund, Mona
Parkkola, Timo
Parsama, Leevi
Pulli, Pertti
Rusi, Olli
Rytkönen, Annamari
Räty, Elina
Saarimaa, Leena
Satama, Suvi
Siivonen, Eeva
Terho, Henri
Tuhkanen, Tapio
Tulonen, Sanna
Varis, Tiina
Weber, Konsta
Virtanen, Tomi

Moderaattorit

Heinonen, Sirkka
Hietanen, Olli
Ruotsalainen, Juho

Tulevaisuusklänikka 3.11.2011

Andersson, Harri
Halonen, Sirpa
Kurki, Sofi
Paloheimo, Anne
Pulli, Pertti
Rytkönen, Annamari
Terho, Henri
Tulonen, Sanna

Moderaattorit

Heinonen, Sirkka
Hietanen, Olli
Ruotsalainen, Juho

Onko Turussa mustia joutsenia?

Tulevaisuuden tutkimuskeskus järjestää Turussa 27.5.2011 mustien joutsenten verstaan, joka etsii Turun kulttuuripääkaupunkivuoden yllättäviä ja odottamattomia vaikutuksia: minkälaisia yllättäviä (hyviä tai huonoja) seurauksia voi olla kulttuuripääkaupunkivuodesta?

Aika: Perjantaina 27.5.2011 kello 08.30 – 13.00

Paikka: Aurinkobaletti, Itäinen Rantakatu 64, 20810 Turku

Ilmoittautumiset: olli.hietanen@utu.fi

Kulttuurin ja taiteen vaikutukset eivät rajoitu kulttuurialaan, vaan heijastuvat mahdollisuuksina ja uhkina koko yhteiskuntaan ja talouselämään. Siksi tilaisuuteen on kutsuttu 300 kulttuurin, elinkeinoelämän, tutkimuslaitosten ja viranomaisten edustajaa. Kutsu on henkilökohtainen, mutta mikäli ette itse pääse osallistumaan tilaisuuteen, niin voitte halutessanne välittää kutsun myös jollekin muulle henkilölle organisaatiossanne. Mukaan mahtuu vain 50 ensimmäiseksi ilmoittautunutta!

Miksi osallistuisin? Tämä on oiva tilaisuus tutustua mielenkiintoiseen uuteen menetelmään, jota voi käyttää myöhemmin myös oman toimintansa kehittämiseen. Lisäksi verstaan tulokset ovat kaikkien osallistujien käytettävissä. Edelläkävijyyttä kannattaa aina.

Skenaariot ja tulevaisuuskuvat ovat vaihtoehtoisia kuvauksia tulevaisuuden maailmoista. Skenaarioiden hahmottelema tulevaisuus voi kuitenkin muuttua suuntaansa monenlaisten yllättävien tapahtumien seurauksena. Tulevaisuudentutkimuksessa sellaisia muutostekijöitä, jotka ovat

nykytiedon valossa erittäin harvinaisia, odottamattomia ja epätodennäköisiä, mutta joilla on toteutuessaan käänteentekevä ja syvällinen vaikutus kehityksen suuntaan kutsutaan ”villeiksi korteiksi” (wild cards) tai ”mustiksi joutseniksi” (black swans). Mustien joutsenten teoria juontaa juurensa vanhasta länsimaalaisesta käsityksestä, jonka mukaan kaikki joutsenet ovat valkoisia. Musta joutsen on noussut metaforaksi asialle, jota ei katsottu voivan olla olemassa. Kun 1600-luvulla saatiin tietää, että Australiassa on mustia joutsenia, termi tuli merkitsemään sitä, että mahdollisena pidetty asia saattoikin tapahtua. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat olleet mm. 9/11-terrori-isku, Internetin nousu ja ensimmäisen maailmansodan syttyminen.

Ohjelma

08.30 Voimaannuttava aamiainen

09.00 Aurinkobaletti yllättää

09.20 Tervetuloa ja taustatietoa

Professori Harri Andersson, TY

Professori Sirkka Heinonen, TY/Tulevaisuuden tutkimuskeskus

09.40 Mustien joutsenten etsintä ja tunnistaminen

Keskustelua johdattelevat professori Sirkka Heinonen ja kehitysjohtaja Olli Hietanen

TY/Tulevaisuuden tutkimuskeskus

10.30 Valittujen teemojen aukaiseminen tulevaisuuspyörillä

11.30 Työstettyjen tulevaisuuskuvien ja toimenpide-ehdotusten esittely (työryhmien purku)

12.00 Loppukeskustelu

12.30 Lounas ahkeran työn palkaksi

Tervetuloa!

Lisätietoja tapahtumasta

Professori Sirkka Heinonen
Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto
sirkka.heinonen@utu.fi

Kehitysjohtaja Olli Hietanen
Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto
olli.hietanen@utu.fi

Hanke on osa Turku 2011 -arviointiohjelmaa, jonka toteuttaa Turun yliopisto. Mustien joutsenten verstaan järjestämiseen on osallistunut myös Varsinais-Suomen taidetoimikunta.

Onko Turussa mustia joutsenia?

Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus järjestää Turussa 3.11.2011 tulevaisuusklinikan, joka etsii mustia joutsenia: yllättäviä ja odottamattomia tapahtumia, jotka voivat muuttaa kaiken.

Aika: Torstaina 3.11.2011 kello 12.30 – 16.00

Paikka: Forum Marinumin seminaariluokka, Linnankatu 72, Turku

Ilmoittautumiset: juho.ruotsalainen@utu.fi

Tilaisuus on jatkoa edelliselle, keväällä 2011 järjestetyille ensimmäiselle tulevaisuuslinikalle, jossa pohdittiin Turun kaupungin kulttuuripääkaupunkivuoden seurauksia: minkälaisia yllättäviä (hyviä tai huonoja) seurauksia voi olla kulttuuripääkaupunkivuodesta? Tämän kutsun liitteenä on tuon ensimmäisen tilaisuuden raportti. Lisäksi tämän kutsun saatemailissa on linkki kyselyyn, jossa voitte halutessanne osallistua noiden kulttuurin mustien joutsenten viimeistelyyn.

Tähän tilaisuuteen on kutsuttu 300 kulttuurin, elinkeinoelämän, tutkimuslaitosten ja viranomaisten edustajaa. Kutsu on henkilökohtainen, mutta mikäli ette itse pääse osallistumaan tilaisuuteen, niin voitte halutessanne välittää kutsun myös jollekin muulle henkilölle organisaatiossanne.

Mukaan mahtuu vain 30 ensimmäiseksi ilmoittautunutta!

Miksi osallistuisin? Tämä on oiva tilaisuus tutustua mielenkiintoiseen uuteen menetelmään, jota voi käyttää myöhemmin myös oman toimintansa kehittämiseen. Lisäksi verstaan tulokset ovat kaikkien osallistujien käytettävissä. Edelläkävijyys kannattaa aina.

Skenaariot ja tulevaisuuskuvat ovat vaihtoehtoisia kuvauksia tulevaisuuden maailmoista. Skenaarioiden hahmottelema tulevaisuus voi kuitenkin muuttaa suuntaansa monenlaisten yllättävien tapahtumien seurauksena. Tulevaisuudentutkimuksessa sellaisia muutostekijöitä, jotka ovat nykytiedon valossa erittäin harvinaisia, odottamattomia ja epätodennäköisiä, mutta joilla on

toteutuessaan käänteentekevä ja syvälinen vaikutus kehityksen suuntaan kutsutaan ”villeiksi korteiksi” (wild cards) tai ”mustiksi joutseniksi” (black swans). Mustien joutsenten teoria juontaa juurensa vanhasta länsimaalaisesta käsityksestä, jonka mukaan kaikki joutsenet ovat valkoisia. Musta joutsen on noussut metaforaksi asialle, jota ei katsottu voivan olla olemassa. Kun 1600-luvulla saatiin tietää, että Australiassa on mustia joutsenia, termi tuli merkitsemään sitä, että mahdottomana pidetty asia saattoikin tapahtua. Esimerkkejä mustista joutsenista ovat olleet mm. 9/11-terrori-isku, Internetin nousu ja ensimmäisen maailmansodan syttyminen.

Ohjelma

12.30 Ilmoittautuminen, iltapäiväkahvi ja kevyttä suolaista syötävää

12.45 Tähän mennessä löydettyjen mustien joutsenten esittely ja johdatus päivän työhön, professori Sirkka Heinonen

13.15 Mustien joutsenten etsintä ja tunnistaminen

Keskustelua johdattelevat professori Sirkka Heinonen ja kehitysjohtaja Olli Hietanen

TY/Tulevaisuuden tutkimuskeskus

13.45 Valittujen teemojen aukaiseminen tulevaisuuspyörillä

14.45 Työstettyjen tulevaisuuskuvien ja toimenpide-ehtotusten esittely (työryhmien purku)

15.00 Loppukeskustelu

16.00 Tilaisuus päättyy

Tervetuloa!

Lisätietoja tapahtumasta

Professori Sirkka Heinonen
Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto
sirkka.heinonen@utu.fi

Kehitysjohtaja Olli Hietanen
Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Turun yliopisto
olli.hietanen@utu.fi

Hanke on osa Turku 2011 -arviointiohjelmaa, jonka toteuttaa Turun yliopisto. Mustien joutsenten verstaan järjestämiseen on osallistunut myös Varsinais-Suomen taidetoimikunta.

LIITE 3. ENSIMMÄISESSÄ TULEVAISUUSKLINIKASSA PESTEC-TAULUKKON IDEOIDUT MUSTAT JOUTSENET

PESTEC-taulukon ideointiin sessiossa kaikkiaan 65 mustaa joutsenta. Näistä osallistajat äänestivät viisi mustaa joutsenta ryhmissä työstettäväksi. Viisi eniten ääniä saanutta mustaa joutsenta olivat: 1. Viikonlopusta 3 päivän mittainen; 2. Kieltenvälisyys; 3. Kulttuurijalanjälki; 4. Turun kulttuuri yhtiöitetään ja viedään "pörssiin"; 5. Rauhoittumisen tarve - ihmiset etsivät taiteesta ajatuksen rauhaa.

Seuraavassa on esitetty ne sessiossa ideoidut mustat joutsenet, joita ei työstetty ryhmissä. Mustan joutsenen perässä on ilmoitettu suluissa sen saama äänimäärä.

P: – Turun asema vahvempi valtakunnanpolitiikassa, vrt. isot infrahankkeet (1)

Kansainvälinen hot spot -visio (1)

Puolueet häviävät ja sijaan syntyy ongelmien ja haaveiden kuvaaminen taiteen avulla (1)

Kulttuurihankkeilla yritetään vaikuttaa rakenteisiin. Jospa jostain nousee toimintaa, jonka keskiössä on ihminen

Turkku keskittyy kulttuurituontiin: ilmaisia työtiloja ja asuntoja ulkomaisille taiteilijoille ja tuottajille, kansainvälinen kulttuuripalkinto, 1 milj./e, taiteilijan asuttava vuosi Turussa (2)

E: - Kulttuuripalveluiden asiakastutkimus. Mitä ihmiset haluavat? (1)

- Yritykset maksavat kirkollisveron sijaan kulttuuriveroa (1)
- Turkulaiset yritykset palkkaavat taiteilijoita
- Kulttuurin "osuuskauppa"
- Vaarana, että yleinen asenne muuttuu negatiiviseksi → rahat kulttuurilta "kunnon hommiin"
  1. Riittääkö raha? Julkinen rahoitus. Eri sektorien kehitys.
  2. Kuka maksaa? Elinkeinoelämä. Yritykset. Kriteerit? (3)
- - Sosiaalinen media / netti vie markkinoinnista/kaupallisesta mainonnasta kohti parempaa sisältöä, kun mainontarahat suunnataan toimintaan
- Kirja-ala romahtaa alv:n noston myötä
- Kuka maksaa taiteesta?
  - Veronmaksaja
  - Kuluttaja
  - Sponsori
  - Mesenaatti
  - Osakkeenostaja
  - Kuka maksaa taiteilijalle? (2)

- Suomi elää metsästä (ja vesistä) eikä se ole taloudellinenvaan kulttuurinen juttu. Laituri on suomalaisen kirkko (2)
- Allokaatio

S: - Kulttuurin esille tuominen KULTTUURINA saattaa olla kulttuuria vastaan. K-rauta teki ehkä palveluksen.

- Kulttuurista viis, nyt grillataan? (2)
- "Vallankumous", rahat mulle, ei taiteelle
- Leipää & sirkushuveja? (1)
- Eriarvoistuminen kunniaan
- Heräämöissä, vanhainkodin pitkäaikaisosastolla → kulttuuri hoitokeinona
- Kulttuurintekijöiden väsähtäminen ja kulttuurin tekemisen täydellinen lopahtaminen
- Vanhukset päiväkotiin
- Onnelliset ihmiset eivät tee taidetta. Miten taide sitten voi luoda hyvinvointia?
- Miksi odottaa että ihmiset luopuvat elämästään ja vaihtavat sen kulttuuriin? Suunta on väärä (toim. huom. viittaa ilmeisesti kulttuurin käyttämiseen vanhainkodeissa tms?)
- Kaupunkitaide, lähiötaide, yhdessä tekeminen → kaupungin tilat ihmisille
- Ihmiset lakkaavat ostamasta tehotuotettua, valmiiksi pakattua ruokaa. Markettiaika päättyy.
- Ihminen keskiössä
  - Perustarpeet (Maslow)
  - Ruoka, lepo
  - Grillaaminen
 → "Kylläisyys" → vasta sitten muut tarpeet nousee esiin

T: - Rakennusyhtiöitä kannustetaan rakentamaan kaunista (2)

- Verohelpotukset
- Arkkitehtitoimistoihin taiteilijoita
  - Rakennusmääräykset: esteettinen tarkastaja
- Digital artsia ei lopeteta taideakatemiasta, vaan se jatkuu osana yliopiston game labia → Turku Euroopan animaatio- ja pelialan keskuksiksi
- Taiteen ja laajemmin kulttuurin ja teknologian yhteistyö → mustia joutsenia?
- Kulttuuriset sisällöt laajemmin ja kansainvälisemmin saavutettavissa verkon kautta
  - Ekologiaa
  - Vaatimustaso nousee
- Netin seuraava aste?
- Verkon vaikutus: pienet toimijat haastavat suuret + kaupalliset → sisällön voitto materiasta

E: – Materialismin romahtaminen (1)

- Positiivinen luonnonkatastrofi joka aiheuttaa kaikille silloille myllynsillan kohtalon = jokikulttuurin nousu Venetsian tyyliin
- Ekologisesti kestävä korjausrakentamista, jossa kulttuuri huomioidaan (2)
- Yhteiset tilat säästää energiaa ja luo synergiaa (2)

C: – Mitä on kulttuuri?

- "Vallankumous", lisää kulttuuria!
- Valtava kulttuurinälkä
- Uusi määritelmä kulttuurille
- Keskittymisen ja ammattimaistumisen sijaan kulttuuri ja taide kansanomaistuu ja arkipäiväistyy
- Vuodeksi vapaaliput kaikille, kulttuuriseteli
- Jos kulttuuriväki ymmärtää joskus, että kaikkien ei vaan tarvitse ymmärtää kulttuuria tai ainakaan kaikkea kulttuuria → siinä onkin kulttuurin uusi nousu
- Vastuunottajat katoavat, tapahtumat ilman järjestäjiä → kaikki taiteilijoita
- Kulttuuri on kaikkialla, se on osa ympäristöä. Ympäristö on kulttuuria (3)
- Kulttuuri siirtyy kaduille
- Avoin yhteisoiminta, co-creation-palvelualusta, kiihdytyspalvelu (1)
- Kulttuuripääkaupunki taidetaan tietää ja tiedostaa paremmin ulkomailla kuin Suomessa
- Ihmisiä alkaa harmittaa Kulttuuripääkaupungin tulkinta kulttuurista ja syntyy avantgardistinen alakulttuuri (1)
- Ihmiset ottavat kaupunkialueen haltuun kulttuurin keinoin → yksityisautoilua vähemmän, lisää pyöräteitä ja kävelysiltoja
- Prosenttiperiaate pois ja lopetetaan asioiden koristelu ja integroidaan taide asioihin (2)
- Tunnelma kaupungissa ohjaa ajatuksia, odotuksia, tulevaisuutta (2)
- Turkuun soveltavan median tutkimuskeskus: yliopiston mediatutkimus + tulevaisuudentutkimus + taideakatemian digital artsia ei lakkauteta (3)
- Taide otetaan arjen keinoksi kuvata vaikeita tai sensitiivisiä asioita, jotta voidaan löytää moniammatillisia ratkaisuja
- Turusta aidosti monikulttuurinen kaupunki: Turku toivottaa tervetulleeksi 50000 pakolaista ja maahanmuuttajaa kaikkialta maailmasta (3)

LIITE 4. TOISESSA TULEVAISUUKLINIKASSA ÄÄNESTETTÄVÄNÄ OLLEET MUSTAT JOUTSENEN

Mustalla fontilla kirjoitetut ovat ensimmäisessä Mustat joutsenet –tulevaisuuslinikassa ideoituja mutta työstämättömiä mustia joutsenia, kyselyssä ideoituja mustia joutseniam, sekä näistä taulukkoon muodostettuja yhdistelmiä. Punaisella fontilla kirjoitetut on ideoitu toisessa tulevaisuuslinikassa. Kukin musta joutsen on omassa sarakkeessaan. Numero sarakkeen lopussa ilmaisee mustan joutsenen saaman äänimäärän.

PESTEC	A	B	C	D
P = Poliittisia mustia joutsenia	<p>Politiikkaa jäsenetään taiteen ja fiktion kautta perinteisten poliittisten instituutioiden sijaan.</p> <p>Puolueet ja puoluepoliittinen ajattelu ovat heikentyneet dramaattisesti ja niiden sijaan ongelmat ja haaveet kuvataan taiteen avulla.</p>	<p>Rakenteet ja instituutiot ovat menettäneet legitimitteinsä ja tilalle ovat nousseet ihminen ja yksilö.</p> <p>Tämä vaikuttaa muun muassa siten, että taidetta ja kulttuuria arvotetaan aiempaa huomattavasti vähemmän sen mukaan, mitä välineellistä hyötyä ne tuottavat yhteiskunnalle ja taloudelle.</p>	<p>Turku on keskittynyt kulttuurituontiin:</p> <p>Ilmaisia työtiloja ja asuntoja ulkomaisille taiteilijoille ja tuottajille.</p> <p>Kansainvälinen kulttuuripalkinto, 1 milj./e. Taiteilijan asuttava vuosi Turussa.</p> <p>2</p>	<p>Yhteiskunta on muuntunut paapomisyhteiskunnaksi.</p> <p>Laissa määritellään millaista kulttuuria saa harjoittaa ja missä.</p> <p>Vastavoimana underground-kulttuuri vahvistuu.</p>
	<p>Keskustelu siitä, onnistuuko (kulttuuripääkaupunkivuosi) vai ei -> jakaa mielipiteet -> synnyttää tunteita</p> <p>sekä siitä, miksi vaikutuksia pitäisi edes arvioida</p>	<p>Kulttuurin hyötypuhe lopetetaan</p>		

PESTEC	A	B	C	D
Ec = Taloudellisia mustia joutsenia	<p>Yritykset maksavat kirkollisveron sijaan kulttuuriveroa.</p>	<p>Yritykset palkkaavat taiteilijoita.</p>	<p>Sosiaalinen media ja netti ovat vähentäneet markkinointikuluja dramaattisesti, ja rahoitus on keskitetty parempaan sisältöön.</p>	<p>Kansalaispalkka.</p>
	<p>Turusta huippumuodin keskus.</p> <p>2</p>	<p>Tuista ja järjestelmistä luopuminen vapauttaisi taiteen.</p>		

E	F	G	H	
<p>Pitkäaikaiseksi lamaksi muuttunut talouskriisi on romahduttanut kulttuurin julkisen ja yksityisen rahoituksen. Epäkaupallinen ja ”epävirallinen”, laitosten ulkopuolinen kulttuuri on vastaavasti noussut dramaattisesti.</p> <p>2</p>	<p>Luova talous on kiihdyttänyt luovuuden.</p>	<p>WAU-Turku: Pisan torni (liikennelaitos) ja Akropolis (verovirasto) hankittu Turkuun, Kakolassa aikuisten huvipuisto, sirkus kielletty vaarallisena, Kissa ja akka sekä Venus hankittu Turun taidemuseoon</p>	<p>Ahvenanmaalla kulttuuriyrittäjien napa – kulttuuri-tuotteiden vienti Kiinaan vetää kuin häkä</p>	<p>Talous/kulttuuri-alho <- Helsingin Guggenheimin varjossa, Turku-Tukholma – laivayhteys näivettyneet</p>

PESTEC	A	B	C	D	E	F
<p>S = Sosiaalisia mustia joutsenia</p>	<p>Kulttuurista viis, nyt grillataan?</p>	<p>Suomalainen yhteiskunta on eriarvoistunut, segmentoitunut ja jakautunut nicheihin ennen näkemättömän voimakkaasti.</p>	<p>Kulttuuria käytetään yleisesti hoitokeinona.</p> <p>2</p>	<p>”Luova talous” on mennyt pieleen, aiheuttanut kulttuuriähkyn ja kulttuurin latistumisen. Varsinkin kulttuurintekijät ovat väsähtäneet ja kulttuurin tekeminen vähentynyt huomattavasti.</p> <p>1</p>	<p>Kaupunkitaide, lähiötaide, yhdessä tekeminen -> kaupungin tilat ihmisille.</p>	<p>Markettien ja massatuotannon aika on päättynyt lopullisesti ja tilalle on tullut yksilöllinen tuotanto ja hyvin eriytynyt kysyntä.</p> <p>2</p>
	<p>Tuloksena on yleisiä tulevaisuuskuvia. Mahdollisuus on siinä, että kulttuuripääkaupunki vahvistaa jotakin, tarttuu johonkin ja tekee jonkin todeksi.</p>					

H

Yhä voimistuvan individualismin ja mielihyvähakuisuuden sijaan on alettu voimakkaasti painottaa ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä. Helpon ja viihteellisen kertakäyttökulttuurin sijaan suositaan haastavaa, rikkasta ja paneutumista vaativaa kulttuuria.

PESTEC	A	B	C	D	E	F
T = Technological	Suomesta on tullut Euroopan animaatio- ja pelialan keskus. Turkuun mediatutkimuskeskus.	Kauneus, esteettiset arvot ja kokeellisuus ovat nousseet rakentamisen kriteerien kärkeen.	Teknologiaa ja kulttuuria/ taidetta ei enää erotella toisistaan.	Verkosta on tullut ensisijainen median ja kulttuuristen sisältöjen kuluttamisen sekä omien sisältöjen tuottamisen väline.	Netin tuho tai radikaali murros? Ehkä kybersota on kaatanut sähköiset verkot ja verkostot? Verkko kytkeytyy suoraan ihmisten tajuntaan?	Verkon vaikutus: pienet toimijat voittavat suuret -> ihmisten tarpeille, mieltymyksille ja toiveille erityisen herkän sisällön tuotannon voimakas kasvu.

PESTEC	A	B	C	D	E
En = Ympäristöllisiä mustia joutsenia	Materialistiset arvot ovat romahtaneet.	Positiivinen luonnonkatastrofi (myllysillat) = jokikulttuurin nousu Venetsian tyyliin. 1	Ekosysteempipalvelut kulttuuripalveluna. Ruoka tuotteistettuna hyvinvoinniksi, ruokakulttuurin muutos paikalliseksi rurbaniksi omaluomutuotannoksi.	Kaikki korjausrakentaminen eko+kulttuuri.	Kaikki yhteiset tilat moninaisessa käytössä säästäten energiaa ja luoden synergiaa. 1
	Autoton keskusta.	Omakehoenergia	Raitiovaunuliikenne muuttaa sitä, miten Turku käytetään		

PES-TEC	A	B	C	D	E	F
C = Sosio-kulttuurisia mustia joutsenia	"Kulttuuri-vallankumous" – taiteesta ja kulttuurista on tullut ennen näkemättömän kysyttyä. 2	Keskittymisen ja ammattimaisuuden sijaan kulttuuri ja taide ovat kansanomaisesti ja arkipäiväistyneet. Jokainen on taiteilija. Ihminen keskiöön.	Taide on kaikkialla ja erottamaton osa ympäristöstä. Prosenttiperaate on tullut tarpeettomaksi; asioita ei enää koristella taiteella vaan taide on integroitu kaikkeen.	Yhteiskunta on muuttunut läpikotaisin avoimeksi ja vertaistuotannosta on tullut kaiken toiminnan lähtökohta. Kunnollinen kulttuurikeskus: saman katon alle erilaiset toimijat	Ihmisiä on alkanut harmittaa Kulttuuripääkaupungin tulkinta kulttuurista ja sen vaikutuksesta on syntynyt vaikutusvaltainen avantgardistinen alakulttuuri.	Ihmiset ovat ottaneet kaupunkialueen haltuun kulttuurin keinoin -> yksityis-autoilua on vähemmän, pyöräteitä, kävelysiltoja sekä avoimia ja vireitä julkisia tiloja enemmän.
	Matalat kynnykset osallistavat ja mahdollistavat – mitä teit itse? Omaehtoisuuden vastuullinen vallankumous 4	Logomosta tulee aidosti merkittävä keskus! 4				

G	H
<p>Kaupunkien suunnittelussa kaiken lähtökohdaksi on otettu erilaiset tunnelmat.</p>	<p>Suomessa on alettu rohkeasti edistää monikulttuurisuutta esimerkiksi löysäämällä huomattavasti pakolais- ja maahanmuuttopolitiikkaa.</p>
<p>Taiteilijoiden tekijänoikeudet lopetetaan. Yritykset ostavat taiteilijoilta töitä. Taideteoksia voi vapaasti ostaa ja myydä, kuin kodinkoneita, ne eivät kuulu tekijöille.</p>	<p>Käsityö nousee keskeiseksi osaksi turkulaista kulttuurikenttää, josta ammennetaan hyvinvointia ja itsetekemistä.</p> <p>1</p>

AIKAISEMPIA TUTU-eJULKAISUJA

- 12/2011 Heinonen, Sirkka - Kurki, Sofi, Laurén, Leena-Maija & Ruotsalainen, Juho: Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuuskliniikka "Perspective" 27.10.2011.
- 11/2011 Kauppinen, Veli-Matti - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Building The Future Of European Life-Long Learning Strategies and Policies: Defining Critical Key Drivers Of Lifelong Learning In Europe
- 10/2011 Myllylä, Yrjö - Sajeva, Maurizio - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: iKnow Delphi 2.0 / National Survey - Country Report Finland. iKnow Project - Word Package 5. www.iknowfutures.eu
- 9/2011 Nurmi, Timo - Vähätalo, Mikko & Saarimaa, Riikka: Magneettiteknologiaklusteri 2020
- 8/2011 Kaivo-oja, Jari: Futures of Innovation Systems: Towards Better Innovation Quality With New Innovation Management Tools
- 7/2011 Lauttamäki, Ville (ed./toim.): Peeks into the Future - Kurkistuksia tulevaisuuteen. Stories of Possible Futures Written for massidea.org. Kooste massidea.org sivustolle syötetyistä tulevaisuustarinoista.
- 6/2011 Hoffrén, Jukka - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Erään keskeisen tulevaisuuden yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon ja seurantamittarin lähtökohdat. Yhteenveto BKT:n käsitteellisestä ja teoreettisesta kritiikistä.
- 5/2011 Auffermann, Burkhard & Kaskinen, Juha (editors): Security in Futures - Security in Change. Proceedings of the Conference "Security in Futures - Security in Change", 3-4 June 2010, Turku, Finland.
- 4/2011 Heinonen, Sirkka - Keskinen, Auli & Ruotsalainen, Juho. RIIHI - radikaalit innovaatiot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. RIIHI-tulevaisuusklinikan tulokset.
- 3/2011 Rubin, Anita & Siivonen, Katriina: Kärjet tekevät aina reikiä seiiniin, muuten ilma ummehtuu. Osallisuuden luova voima.

TUTU-eJULKAISUJA 13/2011

Sirkka Heinonen, Olli Hietanen ja Juho Ruotsalainen

MUSTAT JOUTSENET TURUN KULTTUURIPÄÄKAUPUNGISSA

27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen Tulevaisuuskliniikoiden raportti

ISBN 978-952-249-132-9

ISSN 1797-132

Turun yliopisto
University of Turku

